

Eski Uygurcada İkilemeler Üzerine – 2

Mehmet Ölmez*

Özet: Türkçede ikilemeler, ikilemelerin ortaya çıkışı, neyin ikileme neyin tekrar olduğu konusu kısaca bir önceki çalışmada ele alınmıştı. İkilemeler tarihî dönem Türk dilleri arasında en çok Eski Uygurca metinlerde karşımıza çıkan kullanım unsurlardır. Tarihî dönem metinlerdeki ikilemelerin bütünü ele almayı amaçlayan çalışmalara katkı niteliğindeki bu makalede bir önceki çalışmama ek olarak Eski Uygurcadan 1000'in üzerinde yeni ikileme ele alınmıştır.

Anahtar sözcükler: Eski Uygurca, ikilemeler, kelime koşmaları

Abstract: *On Old Uighur Hendiadyoins 2*

The topics 'hendiadyoins in Turkish', 'the emergence of hendiadyoins', 'the difference between a hendiadyoin and a repetition' were briefly discussed in the previous article. Among the historical Turkic languages, Hendiadyoins mostly appear in Old Uyghur texts. Over 1000 additional hendiadyoins occurring in Old Uyghur texts are discussed in this article which is a part of my ongoing work which aims to deal with the hendiadyoins that occur in the texts of all historical periods as a whole.

Key Words: Old Uighur language, Hendiadyoins, word pairs.

---

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, olmez.mehmet@gmail.com; ORCID: 0000-0001-6422-954X.

Giriş: İkilemeler 20. yüzyılın başından beri Türkoloji çalışmalarının içerisinde belli bir yer edinmiş olsa da konuyla ilgili çalışmaların daha başlangıcındayız sayılır. Eski Uygurcadaki ikilemeler ilk kez S. Çağatay tarafından 300'e yakın ikilemeyle ortaya konmuştu. Ben de *odug sak* ile kendi çalışmama başlamıştım. Çalışmamın ilk verilerini, kaynaklarımı, yöntemimi 2017'de yayımlanan bir çalışmamda paylaşmıştım. Son 25 yılda meslektaşlarım ve öğrencilerimin de ikilemeler konusunda çalışmalarını teşvik etmiş, editör veya danışman olarak bu çalışmaların hazırlanmasını, yayımını sağlamıştım. Öğrencilerimin kiminin bu konuda müstakil tez çalışmaları bulunurken kimisi de makalelerle veya tezlerinin içerisinde yer verdikleri ikilemeler bölümleriyle konuya katkıda bulunmuşlardı.

Eski Uygurca ikilemelerin tahmini hacmine gelince, henüz bütün malzememi işlememiş olsam da, ikileme sayısının 3000'in üzerinde olduğunu sanıyorum. 2017'de konuyla ilgili ilk uzun yayınımdan bu yana çalışma arkadaşlarımla birlikte yeni makalelerle ilk çalışmamdaki sayıyı, örnekleri artırdık. İlk çalışmamda yaklaşık 1600 ikileme vardı.

Aşağıda yer vereceğim listede esas olarak sadece (atabiliriz), 2017 sonrası çalışmalarda yer alan yeni ikilemelerin madde başlarına yer vermekteyim. Bu yeni örneklerin geçtiği metinler, örnek cümleler veya cümlecikler, yazıtlardan Kutadgu Bilig'e, Divanu Lugati't-Turk'ten Nehcü'l-Feradis'e uzanan ikilemelerin yer aldığı kapsamlı çalışmamda yer alacaktır.

İlk toplu ikileme çalışmamın bir tür devamı olan bu çalışmamda da bazı "ikileme adayları" hakkında tekrar tekrar düşündüm ve bazısını listeden çıkarttım. Bir örnek vermek gerekirse, ***bölülmiş tallig otrug*** "bölünmüş ve dallanmış = ada" şeklindeki üçlü yapıyı şimdilik liste dışına çıkarttım. Bazı şekilleri ise tamamlama olmaları dolayısıyla buraya almadım: ***bış- tegşil-*** "olgunlaşmak ve değişmek", ***[bışmaz tegşilmez]***.

Listede her ikilemenin çoğunlukla Türkçesi, bazı durumlarda ek olarak Almancası ve az bir kısmında da Çince denkleri yer alır. Buradaki yöntem ise, birinci elden yararlandığım metin yayımlarında ve bazı sözlüklerde (Röhrborn, Wilkens) yer alan karşılıklardır. Çincelerde başta M. Shogaito'nun yayınları olmak üzere ilgili yayınlar, yayımlanmamış çalışmalarım esas alınmıştır.

İkilemeler Listesi

abiyaz tüşütlüg “kişinin önceki alışkanlıklarının kalıntısı, bilinçaltı / schlechte Angewohnheit und Gewohnheits-”.

aç saran “açgözlü ve cimri / gierig und geizig”.

açı- çıvsa- “acımak, acılaşmak, fermente olmak, mayalanmak / sauer sein, fermentieren”.

açın- ét- “bakmak ve süslemek, saygı göstermek ve süslemek / versorgen und schmücken”.

açın- kü- küzet- “bakmak ve korumak, dikkat etmek, ihtimam göstermek / pflegen und behüten”.

agırın- → yalvar- ağırın-

açın- todgur- “beslemek, doyurmak / versorgen und sättigen”.

açmak usmak “açlık ve susuzluk / Hunger und Durstigsein”.

açok adırtlıg odgurak “açık seçik, anlaşılır / deutlich und sicher”.

açok yaruk “açık, aydınlık / deutlich, deutlich und klar”.

açurmamak suvsatmamak “acıktırıp susatmama / nicht hungern lassen, nicht dürsten lassen”.

adak- örlet- “eziyet etmek, sıkmak / bedrängt werden”.

adart- bulgatıl- “sıkılmak ve karıştırılmak / gequält und verwirrt werden”.

adaktur- umugsırat- “sıkıntıya sokmak ve umutsuzluğa düşürmek / schmerzen und deprimieren”.

adalıg kävräk “tehlikede, tehlike altında / Gefährdung”.

adıñsız adroksuz “karşılaştırılmaz, benzersiz, üstün / unvergleichlich”.

adınsıg karşı “başka, karşı, aksi, ters / Gegenteiliges”.

adır- emget- ölür- “(canından) ayırıp eziyet ederek öldürmek / sich (von der eigenen Seele) trennen und quälen und töten”.

adırılışmak tıdılışmak “ara, zaman, süre, aralık / Pause, Zeit, Dauer, Intervall”.

adırt öñi “ayırım; ayrı, farklı / Unterscheidung; getrennt, anders”.

adırt üdürt “fark, ayırım; ayırt etme / Unterscheidung”.

adırtla- böl- “ayırt etmek, ayırmak / unterscheiden, trennen”.

adırtlıg odgurak “mutlaka, kesin, kesin olarak / klar, deutlich, genau”.

adkanmak ilinmek “yanlış algılamak ve yapışıp kalmak / fälschlich perzipieren und anhaften”.

adkan- sakın- “yanlış algılamak ve düşünmek / fälschlich perzipieren und denken”.

adkan- tutyaklan- “yanlış olacak şekilde algılamak ve yapışmak, yapışmak, tutunmak / fälschlich perzipieren und anhaften, anhaften”.

adkaş- tutuş- “(birbirine) dayanmak, destek olmak / sich gegenseitig stützen, sich gegenseitig halten”.

adkaş- yapış- “bağlanmak, yapışmak, tutmak, tutunmak, bağlanmak / anhaften, festhalten”.

adrıl- bar- “ayrılmak, ayrılıp gitmek, kopmak / verlustig gehen, entgehen”.

adrıl- yèril- “ikiye ayrılmak, ayrılmak; araları açılmak, araları bozulmak / sich trennen, getrennt werden, entkommen, verteilt sein; 離”.

adrok edgü “güzel, hoş, seçkin / schön, nett, distinguiert”.

adroklug edremli “seçkin ve erdemli, mükemmel ve erdemli / ausgezeichnet und tapfer”.

adrol- alkat- “seçkin ve yüceltilmiş olmak, mükemmel ve övülmüş olmak”.

adrol- kükül- “seçkin ve ünlü olmak / hervorragend sein und gepriesen sein”.

agam yukti ~ yukti agam “öğreti; öğreti ve genel ilke; yukti (ve) āgama”.

agantiki küden “misafir, konuk / Gast”.

agın kevgek “dilsiz, konuşamayan / stumm”.

agır ayançañ “saygı, hürmet / Verehrung, Ehre”.

agır kalın “baskın, ağır, basan, ezen / drückend”.

agır tapıg “saygı, hürmet, derin saygı / Verehrung, Ehre”.

agit- yitür- “(gönlünü) çevirmek ve kaybetmek / aufgeben und verlieren”.

aglak tarka “tenha, sapa, ıssız, تنها ve sapa / einsam und abgelegen”.

agmaksız kınımlıg “sabit, sağlam, değişmez, değişmez ve gayretli / unveränderlich, mit Standfestigkeit”.

agrıg sızlag “ağrı sızı / Schmerz”.

agrıgsız tikıgsız “hastaliksız, ağrısız-sızısız / ohne Krankheit, schmerzlos, ohne Schmerz”.

agrukla<n>- yêr- “yüksünmek, yerinmek, dert edinmek, dert etmek / Belästigung empfinden und es verfluchen, als beschwerlich empfinden”.

agtal- toñtal- “dönmek, döndürülmek, dolaştırılmak / sich [im Samsāra] drehen und herumgewirbelt werden (?)”

agtar- evir- “çevirmek, tercüme etmek / übersetzen”.

agtarıl- emi[t]- “alt üst olmak, çevrilmek, döndürülmek / umkippen”.

agturtı üntür- “yükseltmek, kaldırmak / steigen lassen”.

ajun tugum “dünyaya gelme, doğum, doğum, varlık (şekli) / Geburt, Existenz, Existenzform”.

ak- akıt- “akmak ve akıtmak / strömen und strömen lassen”.

ak- barın- “akmak, akıp gitmek / ausfließen”.

- ak- kudul-** “akmak, dökülmek, akmak ve dökülmek / fließen und sich ergießen, fließen”.
- ak- yadıl-** “yayılmak, (dinî öğreti) dağılmak / sich verbreiten”.
- aka ata** “abi, baba, büyükler / Bruder, Vater, Älteste”.
- akıl- av-** “akılıp yayılmak, yayılıp çevrilmek, akıp dönmek / zirkulieren, fließen”.
- akıl- evril-** “yaşam ölüm döngüsünde olmak; (ruh) ölümden sonra beden değiştirmek”.
- akıl- elet-** “akıp gitmek, ulaştırmak / fließen”.
- akıl- kudul-** “dökülmek; yağmak / ausfließen; sich ergießen; 澍 *shu*”.
- akıl- seril-** “(göze) görünüp kaybolmak, serap gibi olmak / (in der Fata Morgana) fließend oder stehend erscheinen”.
- akıl- tartıl-** “sızmak; açığa çıkmak, ifşa olmak”.
- akıl- taş-** “akmak ve taşmak / überlaufen”.
- akıl- ün-** “akıp gitmek, akıp çıkmak / ausfließen”.
- akıl- yadıl-** “yayılmak, dağılmak / sich verbreiten”.
- akultur- ulaltur-** “yaymak, yayılmasını sağlamak / verbreiten”.
- akultur- yad-** “akıtmak ve yaymak / ausströmen lassen und verbreiten (Vighuştastrī: Buddhaname)”.
- aklamaksız amramaksız** “nefretsiz ve sempatisiz, kinsiz ve sevgisiz ohne Hass und Liebe”.
- aklaşmak künileşmek** “birbirinden nefret etme, karşılıklı kin gütmek / einander Hassen”.
- al sarıg** “kırmızı ve sarı / rot-gelber”.
- al- bultur-** “almak ve buldurmak / nehmen und erlangen lassen”.
- al- tegin-** “ulaşmak, elde etmek / empfangen”.
- al- yıg-** “toplamak, yığmak, bir araya getirmek / einsammeln”.
- al- yul-** “almak, geri almak, (geri) satın almak / (zurück) kaufen”.

ahl- bulul- “bulunmak, elde edilmek / erlangt werden”.

alın- tut- “(öğretiyi) tutmak, (öğretiyi) almak / annehmen”.

alışsız berişsiz “alışverişi olmayan, bağlantısı olmayan, alışverişsiz / ohne Empfangen und ohne Geben”.

alk- arıt- “yok etmek, tesirsiz hale getirmek / beseitigen”.

alkın- arta- “ölmek, yok olmak, kaybolmak / sterben und untergehen, dahingehen und sterben”.

alkın- tüke- “yok olmak, bitmek, tükenmek, kaybolmak / verschwinden, schwinden”.

alkugun barça kalısız “bütün, tamamen, hepsi, hepsi birden / alle insgesamt, restlos”.

allıg inçe bilig “süzülmüş ve ince; incelik ve safsatacılık / raffiniert, fein; Raffinesse und Subtilität”.

almış bulturmuş “almış ve elde etmiş / genommen und erlangen”.

alhad- uçuz yènik bol- “yenik ve utanç içinde olmak / besiegt und beschämt werden”.

alp erdem “cesaret, kahramanlık / Tapferkeit, Heroismus”.

alp katıg “kahraman, cesur, yiğit / tapfer, Held; 驍”.

alp yürekliğ “kahraman, yürekli / mit tapferem Herzen”.

alpal- kedlen- → alplan- kedlen-

alplan- kedlen- “kahraman ve güçlü olmak / tapfer und gewaltig sein”.

amıl ênç “sakin, sessiz”.

amıl yavaş “sakin, sessiz”.

amırt- süz- “temizlemek; saf duruma getirmek”.

amırtgur- köntür- “sakinleştirmek, dindirmek, sakinleştirip düzeltmek”.

amırtgur- süz- “dindirmek ve süzmek, ortadan kaldırmak ve temizlemek / beseitigen und klären”.

amırtgur- → **süz-**

amju yüründek “(ritüldeki) çare, deva / Apotropäum, (rituelle) Abhilfe”.

amra- érinçke- “acımak, merhamet etmek / lieben und bemitleiden; 哀愍 *aimin*”.

amra- sakın- “sevmek ve düşünmek / lieben und denken”.

amra- sev- “sevmek, hoşlanmak / lieben”.

amranmak az “isteme, arzulama, tamah etme, tamah / Begierde”.

amranmak uvutsuz bilig “arzu, hırs / Geilheit”.

amranmak → **uvutsuz amranmak köğül**

amratıl- sevitil- “sevilmek, hoşlanılmak / geliebt werden”.

amrıl- yaval- “sakinleşmek, dinmek, sükunet bulmak / zur ruhe kommen, sanft werden”.

amru tutçı “daima, her zaman, uzun (süre) / ständig, immer, lange”.

amru üzüksüz “daima, her zaman / immer”.

amtı têmîn “şimdi, demin / jetzt sogleich”.

anço → **ögdir anço**

ançola- tapın- “teklif etmek, sunmak / darbringen”.

antiraysız tıdıgsız “engelsiz, manisiz, engellemeksiz”.

anuk bar “hazır, var / bereit”.

anun- bışrun- “(kendini) hazırlamak ve alıştırmaya yapmak, (manevi olarak) yetiştirmek ve alıştırmaya yapmak / (geistig) kultivieren und sich üben”.

apı- köli- “korumak ve himaye etmek / behüten und beschirmen”.

apıt- yupat- “gizlenmek, saklanmak / (sich) verbergen”.

ar- emgen- “yorulmak ve zahmet çekmek / müde sein und müde ablagen”.

ar- ermegür- “yorulmak / müde sein”.

- ar- sön- (ar- 1)** “yorulmak, yorgun düşmek, bitap hale gelmek / ermüden, ermatten”.
- arasız oksuz** “arasız, fasılasız, devamlı, sürekli, ara vermeksizin / ohne Unterbrechung”.
- arı- açıl-** “açık olmak, temiz olmak ve açılmak / klar werden und sich öffnen”.
- arı- alkın-** “kaybolmak, yok olmak / verschwinden”.
- arı- têtî kşanti kıl-** “temizlenip nedamet getirmek, arınıp tövbe etmek / aufgehoben und getilgt werden”.
- arı- yèni-** “temizlenmek ve hafiflemek / aufgehoben und leicht werden”.
- arig çımsız** “temiz ve kirsiz / rein und schmutzlos”.
- ariglat- èntür- yaktur-** “istinsah ettirmek, (baskı) kalıbı hazırlatmak, yazdırmak / drucken lassen, niederdrücken setzen, Druckvorlage schreiben lassen”.
- arigrak süükrek yarukrak** “çok temiz ve çok parlak, daha temiz ve daha parlak / reiner und glänzender”.
- arımak silmek** “temiz olma, kirsiz olma / Reinwerden, verschwinden”.
- arınmak süülmek** “temizlik / Reinheit”.
- arıt- alkıntur-** “yok etmek, temizlemek, silmek / beseitigen”.
- arıt- bütür-** “temizleyip tamamlamak / reinigen und vollenden”.
- arıt- kèter-** “yok etmek, uzaklaştırmak / beseitigen”.
- arıt- sipir-** “silip süpürmek, temizlemek / reinigen und fegen”.
- arıt- yu-** “yuyup yıkamak, temizleyip yıkamak / reinigen und waschen”.
- armaksız kevilmezsiz** “kandırmasız ve güçsüz değil / ohne Täuschung und ohne Schwachwerden”.
- armaksız yovmaksız** “aldatmasız, hilesiz / ohne Trug”.
- armak azgurmak** “yanılma, kandırma, yoldan çıkarma / Irreführung”.

- arşlan bars b6ri** “arşlan kaplan ve kurt”.
- art- taş-** “artmak, fazla gelmek, bol olmak, taşmak / 6berflussen”.
- arta- teğsil-** “bozulmak ve değişmek / verfallen und sich ver6ndern”.
- arta- yokad-** “yok olmak, 6lmek / zu Tode kommen, vergehen, zugrunde gehen”.
- artamak 6silmek** “bozulup eksilme, harap olma ve bozulma / Ruins und Verfalls”.
- artamak ertmek** “yok olma, 6lme, geęip gitme / Vergehen / 逝 *sh*”.
- artat- sı-** “(dini emir ve yasaklar için) bozmak ve kırmak / (Gebote) verletzen und brechen”.
- artat- t6k6nt6r- karıntur-** “bozmak, 6rk6tmek ve karıştırmak (harfiyen: bozdurmak, 6rk6tt6rmek ve karıştırtmak) / verfaulen, versch6tten und vermischen lassen”.
- artok 6k6ř** “ęok, fazla / mehr”.
- artoksuz eğs6ks6z** “eksiksiz fazlasız, fazlası ve eğsiği olmayan, ne eksik ne fazla”.
- as- salıntur-** “asmak, asılı kalmasını sağlamak, sallandırmak / aufh6ngen”.
- asank6 nayut** “sayısız, sayılamayacak kadar ęok / unz6hligen”.
- as6ęanakadarřan k6r6 kanıņsız** “bakmaya doyum olmaz”.
- asıę t6ř** “faiz / Zinsen”.
- asığsız tusosuz** “faydasız, yararsız”.
- asıl- k6ęed- (asıl- 01)** “artıp g6ęlenmek, artmak ve kuvvetlenmek”.
- asıra- igid-** “beslemek, bakmak, b6y6tmek / verpflegen, n6hren, versorgen”.
- askaņęula- taęonla-** “alay etmek, (birisini)g6l6necek duruma d6ř6rmek / verspotten, spotten”.
- askaņęula- y6r-** “dalga geęmek ve yermek, alay etmek ve eleştirmek / verspotten und kritisieren”.

- aş boguz** “yiyecek, yemek, aş / Essen”.
- aşa- meñile-** “tadını çıkartmak, eğlenmek, zevk almak / genießen”.
- aşa- tegin-** “yemek ve elde etmek, yiyip içmek / verzehren und annehmen”.
- aşa- yaşa-** “yemek ve yaşamak, yiyip içmek ve yaşamak / genießen und leben”.
- aşlaş- solaş-** “birbirine bağlanmak, birbirine tutunmak, birbirine bağlı ve zincirli olmak / miteinander verbunden, verkettet sein”.
- ata- yükün-** “adını anmak ve saygıda bulunmak, (adını) zikretmek ve hürmet etmek / anrufen und verehren”.
- atık- kükül-** “ünlü olmak, meşhur olmak / berühmt”.
- atlıg küülüg** “ünlü, meşhur, tanınmış / berühmt werden”.
- av- kel-** “kuşatmak; etrafına toplanmak, birikmek / wimmeln”.
- avant tüş** “sebepe ve sonuç / Ursache und Wirkung”.
- ay- başla-** “yönetmek, idare etmek / verwalten”.
- ay- körgit-** “duyurmak, ilan etmek, göstermek / verkünden”.
- ay- sözle-** “bildirmek ve duyurmak, haber vermek ve söylemek / mitteilen und verkünden”.
- ay- tutuz-** “emretmek, buyurmak / befehlen”.
- aya- açın-** “saymak ve değer vermek, hürmet etmek ve önem vermek / verehren und sich kümmern, huldigen”.
- aya- ayañçanlan-** “saymak, saygı göstermek, hürmet etmek / verehren”.
- aya- kértgün-** “hürmet etmek ve inanmak / verehren und glauben”.
- aya- küle-** “hürmet etmek ve övmek / verehren und preisen”.
- aya- ötün-** “saymak ve arzetmek”.
- aya- sev-** “sevmek ve saymak, sayıp sevmek / ehren und lieben”.
- aya- tapın-** “saygı göstermek; hürmet etmek; önünde saygı ile eğilmek / 敬養 *jing yang*”.

- aya- yinçür-** “saymak, hürmet etmek, saymak ve secde etmek”.
- ayalmış açılmış** “sayılan ve tanıtılan / verehrten, propagierten”.
- ayı ked** “çok, pek / sehr”.
- ayıg kılınç buyan** “günah ve sevap / Sünde und Verdienst”.
- ayıgla- tan-** “hakaret ve inkâr etmek / schmähen und verleugnen”.
- aysız künsüz** “aysız ve güneşsiz / ohne Mond und Sonne”.
- ayın- eymen-** “utanıp çekinmek, utanmak, çekinmek / sich schämen”.
- ayın- korkın-** “korkmak, çekinmek / sich fürchten, erschrecken, Furcht empfinden”.
- ayın- ögir-** “korkup sevinmek”.
- ayıt- iste-** “sormak, bilgi almak / fragen, sich erkundigen”.
- ayıt- kikinç be[...]** “soru ve cevap”.
- ayıt- ötün-** “sormak / fragen”.
- ayıt- iste-** “sormak, aramak, bilmek istemek; istemek, arzulamak; arayıp sormak / fragen, sich erkundigen, verlangen”.
- az kiçig (az 1)** “az, biraz, kısa (süre) / wenig, ein wenig, für kurze (Zeit)”.
- az koşug (az 2)** “hırs bağı, tutku bağı; sevgi bağı”.
- az uvutsuz suk (az 2)** “hırs, şehvet ve istek / Lust, Geilheit und Gier”.
- az- mun-** “yolunu kaybetmek, yolunu şaşırarak / irren, fehlgehen”.
- az- öñi bol-** “yoldan çıkıp ayrılmak, yanlış yapmak ve ayrılmak / verfehlen und sich trennen”.
- azıt- yañıltur-** “yanıltmak, yanlış yola so(tur)mak, yanlış yaptırmak / verwirren, in die Irre führen, täuschen”.
- azıttur- yañıltur-** “hata yaptırmak; yanıltmak”.
- azkıya yukakıya** “azıcık, küçücük / ganz klein und gering”.
- azlan- adkan-** “(tutkuyla) bağlanmak, yapışmak”.

azlan- künile- “kıskanmak, hasetlik duymak”.

azlan- yapşın- “imrenmek, yapışmak / begehren und haften”.

azlantur- yapşintur- “(tutkuyla/hırsıyla) bağlanmak”.

azu- egsü- “azalmak, eksilmek / weniger werden, sich verringern, gering und unzureichend werden”.

ba- çu- “kaplama, sarma; (zihni sıkıntı ile) bağlama, kaplama / 繫縛 *xifu*”.

bag bintevir “bağ, perde / vorhang”.

bag tügün “düğüm, bağ”.

bahşı açarilar “hoca, üstad / meister”.

bal- yapşın- “engellenmek, bağlanmak”.

bamak bağlamak “bağlama / Fesselung”.

bar- teg- “varmak, ulaşmak / hingehen und ankommen”.

beg er kunçuy “bey ve hanım / Herr ~ Fürst und Gemahlin (Prinzessin)”.

beglig eşilig “bey ve hanım, beyli ve hanımlı; devlet memuru, devlet memurlu / Herr und Fürst, Fürsten- und Gefolgsleute-, Staatsbeamter”.

bekle- üste- “sağlamlamak ve artırmak, kilitlemek ve çoğaltmak / verschließen und vermehren”.

belgür- ün- → ün- belgür-

belgürmek tugmak “görünme, belirme, ortaya çıkma, vücut bulma, doğma / Erscheinen, Geborenwerden”.

belgürt- bütür- “göstermek ve tamamlamak, ortaya çıkmasını sağlamak ve tam hale getirmek / erscheinen lassen und vollbringen”.

- berk yarp ~ bek yarp** “sağlam, sıkı / fest”.
- bêr- kazgantur-** “vermek ve kazandırmak / geben ve erwerben lassen”.
- bêr- tit-** “vermek ve bırakmak (terketmek) / geben und aufgeben”.
- bıç- kes-** “kesmek, kesip biçmek / schneiden, (durch)schneiden, zerschneiden, abmähen”.
- bıç- os-** “kesmek, kesip biçmek / (ab)schneiden und abschaben, abschneiden **bıçış- osuş-** “(karşılıklı) kesmek, birbirini kesmek, biçişmek / sich gegenseitig abschneiden”.
- bış- akar-** “(bitki/meyve/tohum) olmak, olgunlaşmak / reifen”.
- bış- sargar-** “(bitki/meyve/tohum) sararmak / gelb werden”.
- bışig bışgut** “olgun, olgunlaşmış”.
- bışig isig** “pişmiş ve sıcak / gekocht und heiß”.
- bışur- sırla-** “pişirmek ve kavurmak (~ sırlamak) / kochen und brennen”.
- bil- adırtla-** “bilmek ve ayırmak / erkennen und unterscheiden”.
- bil- ötgür-** “(içten) iyice anlamak / 了達 *liao da*”.
- bilig boşgut** “bilme ve öğretme / Wissen und Lehre, Unterweisung”.
- biliglig tetimlig** “hâkim ve cesur / weise und mutig”.
- biligsizlig karaŋgu** “cahil, kara cahil; kör / 闇盲 *an mang*”.
- bintevir kerig** “perde / Vorhang”.
- biti- okı-** “yazmak ve okumak / schreiben und lesen”.
- bitigsiz ujiksiz** “yazılı belgesiz / ohne schriftliches Dokument”
- bodu- ögirdür-** “renklendirmek ve sevindirmek / färben und erfreuen”.
- bodulmak yapşınmak** “yapışmak, bağlanmak, tutulmak / 貪愛”.
- bodultur- yapşintur-** “bağlamak, yapıştırmak, tutturmak; hırslanmak; (zihin) dış dünyaya tutunarak kirlenmek / haften lassen; 染著 *ran zhuo*”.

bokur- tıd- arıt- (~ bogur-) “dizginlemek, engellemek ve temizlemek; dizginlemek ve durdurmak / erdrücken, hindern und beseitigen; zügel, verhindern oder bereinigen”.

bok- amrıl- “sakin olmak, rahatlamak, sakinleşmek / sich beruhigen”.

boşgur- tegin- “öğretmek; okutmak / Dharmayı öğretmek ve yol göstermek / 教受 *jiao shou*”.

boşgutlug boşgutsuz “eğitim gören kişi ve artık eğitime ihtiyacı olmayan kişi, öğrenci ve usta / mit Belehrung (Skt. *śaikṣa*) = Schüler und ohne Belehrung (Skt. *aśaikṣa*) = Meister”.

boşu- tit- “(zihni) özgür kılmak, özgürleştirmek”.

boz burkıra “boz (bulut) ve karanlık / (Wolke) grau und finster

böke toņa “kahraman / Held”.

bölül- saçıl- “dağılmak, parçalanıp dağılmak, saçılmak”.

bul- tut- “bulmak / finden”.

bulgan- terkişlen- “kızmak, zorbalık etmek / betrübt werden und sich ärgern / zanken;”.

bulganmaksız telgenmeksiz “heyecansız, heyecanlanmadan / unverwirrt und unerregbar”.

bulit burkıra (?) “bulut ve sis / 雲霧”.

bulit tuman “bulut ve sis”.

bur- bürkir- “buharlaştırmak, buhar çıkmak / dampfen”.

burçınmaksız bulganmaksız “şaşkın olmama, kafası karışık olmama / unverstört und unverwirrt”.

busuşlug emgeklig “sıkıntı, keder, üzüntü / Kummer und Schmerz”.

buş- sıkıl- tañıl- “sıkışmak, sıkılmak, daralmak / sich bedrängt fühlen”.

buşıcı koltguçı “dilenci / bettler”.

buşrul- busan- “niedergeschlagen und bedrückt sein”.

buzul- arta- “geçmek, yok olmak, mahvolmak, yıkılmak / zugrunde gehen, vergehen, verfallen”.

büdimek oynamak “coşma, sevinme, oynama, dans etme; hoplama, sıçrama (sevinçten)”.

bügün- → **bögün-**

bürçük sap “gövde, sap / Stamm”.

büt- edik- “olgunlaşmak ve güçlenmek / heranreifen und kräftig werden”.

büt- tüket- “tamam olmak ve bitirmek, bitmek ve bitirmek / sich erfüllen und beenden”.

bütür- anut- “bitirmek, tamamlamak, tamamlayıp bitirmek, hazır hale getirmek”.

bütür- bışurun- “olgunlaştırmak, olgunluğa eriştirmek”.

bütür- bütker- “mükemmelleştirmek, tamamlamak / vervollkommen”.

çavık- kükül- “ünlü olmak, ünlenmek, meşhur olmak / berühmt sein”.

çëü töñürge “(bir tür) bukağı / Strafblock; 罰”.

çıgay emgeklig “fakir ve sıkıntılı, dertli / arm und leidend”.

çingar- adırtla- “ayırarak, farkı görmek, araştırmak / unterscheiden, untersuchen”.

çınlayu kertü “gerçek, hakikî / wahrhaftig”.

çınsız kértüsüz “yalan yanlış / unwahre”.

çigil- bokul- “engellenmek, durdurulmak / gehindert werden”.

çiñle- bışgur- “(yemek) pişirmek / dünsten, kochen”.

çog yaruk “parlak ışık (Buddha veya bodhisattvalardan yayılan merhameti ve bilgeliği gösteren ışık) / 光明 *guangming*”.

çokra- taşıl- (?) “brodeln und überfließen”.

çöküt- eñit- “çöküp eğilmek, eğilmek / 曲躬 *qu gong*”.

çu- emget- “çile çekmek, eziyet çekmek / Askese treiben”.

çul- buşrul- ? “acı çektirilmek ve eziyet edilmek / gequält und gepeinigt werden”.

çuñ koñragu “çan, zil, çingirak / Glocke, Schelle”.

ebe epire “hemen, ara vermeden, çabucak, hızla / in rascher Folge, ohne Unterbrechung”.

eçü apa ~ eçü apa “atalar, cetler / Vorfahren; 遠祖”.

eded- étıl- “verimli olmak, üretici olmak, münbit olmak / fruchtbar sein”.

ededtür- bedüt- “yetiştirip büyütme / wachsen lassen und gedeihen lassen”.

edgü asıghı “iyi, faydalı, yararlı / Der mit gutem Nutzen”.

edgü ögli ayıg ögli “iyi ve kötü kalpli / Gute und Böse”.

edgüle- tapla- “uygun bulmak, iyi görmek, tasdik etmek / gut finden”.

edgür- bımk- “sağlığı yerinde ve normal durumda olmak / wohlauf und bei normalem Befinden sein”.

edle- sanla- ? ~ şanla- ? “iyi ve uygun görmek, uygun görmek ?”

edlig sanlıg “zengin ve ünlü, varlıklı ve meşhur / reich und geachtet”.

eg- mandur- “eğmek ve inandırmak, çevirmek ve çare aratmak / empfänglich machen und [es daran] glauben lassen, bekehren und Zuflucht nehmen lassen”.

egrıldür- bükrıldür- “eğriltmek, büktürmek, bükme / beugen, biegen”.

egsü- tegşil- “azalmak ve değişmek / weniger werden und sich verändern”.

egsüt- azut- “eksiltmek ve azaltmak / vermindern und verkürzen”.

- elig adak** “el ayak, el ve ayak / Hände und Füße”.
- elvir- buş-** “(aklı) karışmak, delirmek / verwirrt sein”.
- emgek sıkıg** “dert, sıkıntı / Leid, Not”.
- emgeklen- alpırkan-** “karşı koymak, direnmek, reddetmek / ablehnen, sich sträuben und widersetzen”.
- emgeklig sıkıgılg** “eziyetli, sıkıntılı”.
- emgen- alpırkan-** “gayret etmek, çabalamak, emek vermek / sich anstrengen, sich bemühen”.
- emgen- katıgılgan-** “eziyet çekmek ve gayret etmek / sich plagen und anstrengen”.
- emgen- sıkıl-** “eziyet çekmek; sıkılmak / leiden”.
- emget- koruldur-** “eziyet etmek ve zarar vermek quälen und schaden, schädigen”.
- emget- sık-** “eziyet vermek, sıkmak, üzme, yaralamak / verletzen, schädigen”.
- emget- tolgat-** “eziyet vermek, sıkmak / quälen”.
- emgetiş- tokış-** “karşılıklı eziyet vermek ve dövüşmek / sich gegenseitig quälen und schlagen”.
- emit- kamıt-** “devrilmek, bir yöne yatmak, serilmek”.
- emitmek tepremek** “titreme, sallanma, alt-üst olma (zihindeki dengesizlik hakkında)”.
- eñ- → eg-**
- eñ- belıgıle-** “ürkmek, şaşırmak, hayret etmek / überrascht sein”.
- eñ- bez- kork-** “korkmak, çekinmek, ürkmek / erschrecken und sich fürchten, sich fürchten”.
- eñinçig tañlançig** “harika, şaşırtıcı (güzellikte) / wunderbar”.
- eñitmek töñitmek** “eğilerek selamlama, eğilerek saygı gösterme / 低屈 *di qu*”.
- erig üt** “öğüt, nasihat / Ratschlag, Rat”.

erilmek ermegürmek “tembellik ve üşengeçlik”.

erklig kaçığ “duyu organı / Sinnesorgan”.

ert- aşun- “daha üstün olmak / übertreffen”.

ert- kırıl- “ölmek / sterben”.

ert- öç- “geçmek; bitmek, yok olmak; geçmek ve son bulmak / 謝滅 *xie mie*”.

ert- sal- “geçmek ve bırakmak / vergehen und hängen”.

ertme barma “ölmüş, fani / verstorben”.

eskir- arta- “yıpranmış ve çökmüş olmak, eskimiş ve çürümüş olmak / unansehnlich und verfallen sein”.

esür- mun- “sarhoş ve kafası karışık olmak / trunken und verwirrt sein”.

eşük ton “elbise, örtü ve elbise / Überdecke und Kleidung”.

et teri “et ve deri / Fleisch und Haut”.

et- sarya- “ötmek, (kuş) ötmek, cıvıdamak / zwitschern (Vögel)”.

etlig kanlıg “etli kanlı, canlı / aus Fleisch und Blut”.

etöz et “vücut ve et / Körper und Fleisch”.

etöz isig öz “vücut, can, hayat / Körper, Leben”.

etöz körk “vücut, beden, görünüş, şekil / Körper und Gestalt”.

ev bark “mal mülk, varlık, ev bark / Habe, Besitz, Haus und Hof”.

evdi- al- “toplamak, yığmak, almak; karşılaştırmak / sammeln lassen, annehmen”.

evdit- yıgtur- “toplatmak, yığdırmak / sammeln lassen”.

eviniş- tavranış- “birlikte acele etmek, birlikte gayret etmek / (zusammen) sich beeilen”.

evir- aktar- “tercüme etmek, çevirmek / übersetzen”.

evril- akıl- dönüp dolaşmak, (kısır döngüde) gidip gelmek

evriliñsiz yanıgsız “dönüşsüz, dönmez, geri çevrilmez / nicht wieder umkehren”.

eyin kezigçe “sırayla, sırasıyla / der Reihe nach”.

eymen- uyad- “utanmak, mahcup olmak, utangaç olmak / sich schämen, beschämt sein”.

ezüg çın “yalan ve doğru; yanlış ve hakikat”.

ezüg çımsız yarpsız “yalan, sahte, gerçek dışı / falsch und unwirklich”.

ezügsüz armaksız “yalansız ve hilesiz, entrikasız, aldatmasız / ohne Lüge und Trug, ohne Ränke”.

ezügsüz çın “yalansız, hilesiz, doğru, gerçek / untrüglich, wahr”.

ezügsüz emgeksiz “yalansız ve eziyetsiz / ohne Täuschung und Leid”.

ezügsüz igidsiz “yalansız, aldatmaz, hilesiz / ohne Lüge, ohne Trug, ohne Falschheit”.

ezügsüz kértü “yalansız ve gerçekten / ohne Falschheit und wahrhaftig”.

édiz ulug “yüksek ve ulu, yüce ve büyük / hoch und groß”.

éledmek begedmek “hükmetme, yönetme, idare etme / Herrschen”.

élen- başla- “yönetmek, egemen olmak / regieren, beherrschen”.

élen- köntür- “yönetmek, idare etmek, yönetmek ve düzeltmek, yönetmek ve doğru yola koymak / beherrschen, herrschen, herrschen und richtig ausrichten”.

énçlik esenlik “esenlik, rahatlık, sağlık, huzur ve sağlık / Gesundheit”.

énçsiret- emget- “rahatsız etmek ve işkence etmek / stören und quälen”.

ének kap “husye torbası / Hodensack”.

- ênil- yalvar-** “alçalıp yalvarmak / sich erniedrigen und flehen”.
- êr- akla- ~ akla- êr-** “tiksinmek; inancını yitirmek / 厭故 *yan gu*”.
- êr- kına-** “yermek, kınamak, eleştirmek / kritisieren, tadeln”.
- êr- müne-** “iftira etmek, karalamak; aşağılamak, azarlamak / 毀罵 *hui ma*”.
- êr- tit-** “tiksinip bırakmak”.
- êr- yalk- ~ yêr- yalk** “yermek ve aşağılamak”.
- êrig (?) yogun** “kaba / grob”.
- êrinçket- tsuyurkat-** “pişman olmak, üzüntü duymak / bereuen”.
- êrmek ayıglamak** “yerme, kötüleme, hakaret etme / Beleidigung, Schmähung”.
- êrmek korkınç** “tiksinti ve korku, dehşet / 厭怖 *yan bu*”.
- êrtsiz bërtsiz** “vergisiz / ohne Abgaben, ohne Steuern”.
- êrtür- tittür-** “hoşlanmayıp bırakmak; aşağılamak ve bırakmak”.
- ês- tit-** “azaltmak, vazgeçmek / reduzieren und aufgeben”.
- êsil- kora-** “azalmak, eksilmek”.
- êsilmeksiz koramaksız** “eksilmeden, azalmadan, azalmayan / ohne Abnahme, ohne Verminderung”
- êş adaş** “dost, arkadaş / Freunde, Gefährte”.
- êşid- bil-** “duymak ve bilmek / hören und wissen”.
- êşidmek tırlamak** “dinleme, işitme”.
- êşleş- tankar- , ê:şleş-** sözleşmek, karşılıklı taahhütte bulunmak, yemin etmek; adak adamak / Übereinkommen treffen; 要期 *yao qi*”.
- êştür- tuyuz-** “bilgilendirmek, dinletmek / zu Gehör bringen”.
- êt- tölte-** “döşemek ve huzurlu yapmak / einrichten und behaglich machen”.

étmek arıtmak “süslemek ve temizlemek / Schmücken und Reinigen”.

ıçan- saklan- “dikkatli olmak / sich hüten”.

ıd- kemiş- “vazgeçmek ve reddetmek / aufgeben und verwerfen”.

ıd- uduz- “göndermek, yollamak, göndermek ve yönlendirmek.”.

ıdtur- agıt- “İoslassen, abgleiten lassen (?), abwenden”.

ıduk kut “kutsal, mukaddes / heilig und Gelübde, würde, majestet”.

ıman- yükün- “ınanmak, secde etmek, ululamak / Zuflucht nehmen und sich verneigen”.

ır takşut “şarkı / Gesang”.

ırgal- tepre- “sallanmak, sarsılmak, hareket etmek, kımıldamak”.

ıt toņuz “it ve domuz”.

ıyınçsız basınçsız “baskısız, eziyetsiz / unbedrückt”.

ıç taş “ıç, ıç ve dış / Inneres, innerer, das Innere und das Äußere”.

ıç taş “ıç dış”.

ıçger- tut- “benimsemek, içselleştirmek, kabullenmek / sich annehmen / 攝取”.

ıged- beged- “hükmetmek, hükümdar olmak / Herrscher sein”.

ıgèle- asıra- “korumak, kollamak, bakmak ve büyütme, yetiştirmek / behüten”.

ıgid- açın- “beslemek, bakmak, büyütme ve beslemek / pflegen, ernähren, aufziehen und versorgen”.

ıgid- boltur- “beslemek, yetiştirmek / 長養 *zhang yang*”.

ıgid- igdüle- “beslemek / ernähren”.

igidsiz köni kèrtü “hatasız ve doğru, gerçek / ohne fehl und wahr, richtig

iglig tapsızlıg “hasta / krank”.

ikintisiz yalğuz “tek, yalnız, bir / alleinig allein”.

ikirğü arvı “kararsız, şüphede kalmış / im Zweifel, unentschlossen”.

ikirğü séziklig “şüpheli / zweifelnd, zweifel habend”.

il- tart- almak, iddia etmek / fortnehmen, wegnehmen, beanspruchen.

ililtir- tutultur- “bağlamak, bir araya getirmek, tutturmak”.

ilin- adkan- “yapışmak ve tutmak / haften und greifen”.

ilin- amra- “bağlanmak; sevmek, tutulmak; düşkün olmak; bağlanarak hoşlanmak”.

ilinişdür- tayanışdur- “(birbirini) desteklemek, birbirine bağlatmak, birbirine dayandırmak / aneinander hängen lassen”.

ilinmek bodulmak “bağlanma, yapışma / Haften und Leidenschaft”.

ilişlig tartışlıg “bağlantılı, bağlı / mit Bindungen”.

ini oglan “kardeş ve evlat, küçük kardeş ve çocuk”.

ini siñil “küçük erkek kardeş ve kız kardeş / jüngerer Brüder und jüngere Schwester”.

intki yarag “münasip şey, uygun şey, fayda / Passendes, Nutzen”.

ir- müne- → ér- müne-

irig sarsıg “kaba ve sert / hart und rauh”.

irklik eşic “kazan, tencere / Kessel, Kochtopf; 鼎鑊”.

irtisiz → értsiz

isig kuyaş “sıcak ve güneş (~ güneşli) / heiß und sonn”.

isin- amran- “empatili olmak, ilgilenmek ve sevmek / empathisch sein, Interesse haben und lieben”.

isirmek sormak “kemirme ve içine çekme, kuvvetle emme / Benagen und Aussaugen”.

iş- amraş- “karşılıklı hoşlanmak ve sevmek, ısınmak ve hoşlanmak / gegenseitig lieben 恩愛 *en ai*”.

iste- tüpger- “ayrıntılı bir biçimde aramak; araştırmak, incelemek; derinlemesine incelemek”.

işle- bul- “bir işi kararlılıkla yürütmek, bir şeyi çaba ile elde etmek / zu betreiben und zu erlangen”.

it- → yit-

it- tart- “çekelemek, itip çekmek, itip kakmak / stoßen und zerren”.

itlin- ert- (= yitlin-) “silinmek; yok olmak, yitmek, kaybolmak, ortadan kaybolmak”.

iyinçsiz basınçsız “baskısız, eziyetsiz / unbedrückt”.

iyintür- basıntur- “bastırmak, baskı yapmak, eziyet etmek / unterdrücken lassen”.

kaçur- tezgür- “sürmek, uzaklaştırmak, kaçmasına sebep olmak / fortreiben, in die Flucht schlagen, vertreiben”.

kadgu busuşlug “kaygı, keder, endişe, endişeli / kummer, kummervoll”.

kal muntuz “aptal, deli / töricht”.

kal teltök (bol- yağıl-) “şaşırmak ve yanılmak / irre werden und sich täuschen”.

kal teltök esrök “deli, kaçık / verrückt”.

kalağula- tegzin- “gezinmek; dolaşmak; hareket etmek, hareket halinde olmak, hareketli olmak”.

kalağula- yügür- “süzülmek; dolaşmak; hareket etmek, hareketli olmak”.

kalağulat- tegzintür- “gezdirmek; dolaştırmak; hareket ettirmek”.

- kalısız tükel** “tamamen, bütün, hepsi / restlos und gänzlich”.
- kamag alku** “bütün, hep, hepsi / alle”.
- kanımlıg todumlug** “kanaatkar (?)”.
- kañ ata** “baba”.
- kar kıragu** “kar ve kırağı / Schnee und Reif”.
- kargan- alkan-** “beddua etmek / verfluchen”.
- karış- ert-** “sapmak, yoldan çıkmak, yanılmak / 違越 *wei yue*”.
- karşı arka** “fark; karşıtlık / 相違 *xiangwei*”.
- kat- kavşur-** “bir araya getirmek, birleştirmek, karıştırmak”.
- katıg çike** “katı ve sert / hart und harsch”.
- katıg katkı** “sert ve kaba / hart und rau”.
- katıglan- emgen-** “çabalamak ve sıkıntı çekmek / sich mühen und plagen”.
- katıglantur- tavrantur-** “ilham vermek ve teşvik etmek / anspornen und ermutigen”.
- katıl- bulgaş-** “karışmak, bulaşmak / 雜亂 *zaluán*”.
- katıl- tüzül- düzülmek, düzene konmak BT VII. katılı tüzüldi ?**
- katılışmaksız bulgaşmaksız** “katıksız, karışık olmayan / ohne Vermischung - ohne Verwirrung (不雜亂), Unvermischt und Nichtverwirrt”.
- katılmak kavışmak** “karışma ve kavuşma, birleşme, kavuşma”.
- katnayu yene** “yine, tekrar, yeniden / erneut, nochmals”.
- kavır- kêter-** “kısaltmak; çıkarmak, silmek; dâhil etmemek / 略去 *lüe qu*”.
- kavışdur- körüşdür-** “bir araya getirmek, birleştirmek, kavuşturmak / zusammenbringen, vereinigen”.
- kavışmak adrılmak** “kavuşmak ve ayrılmak / Vereinigung und Trennung”.

- kavşa- tegirmile-** “kuşatmak, etrafını çevirmek, çevrelemek / umgeben”.
- kavza- → kavşa-**
- kayın- çokra-** “kaynamak, fokurdamak, pişmek / kochen”.
- kayıntur- bışur-** “kaynatmak, pişirmek”.
- kayır yılan** “yılan / Schlange”.
- kayvilantur- üdür-** “karşı karşıya getirmek, yüz yüze getirmek, buluşturmak; uzlaştırmak”.
- keçmek tegmek** “geçme ve ulaşma, karşıya geçme ve ulaşma / Übersetzen und Hinübergelangen”.
- kedil- birle katıl-** “katışıp karışmak, karışıp bir olmak”.
- keñreş- yüntüş- ~ kekreş-** ? “sich hassen und sich streiten”.
- kerig ırak** “geniş ve uzak; uçsuz bucaksız; uzun (yol)”.
- kev- bas-** “bastırmak ve yok etmek; sindirmek; güçsüzleştirmek”.
- kevig yersig** “harap, harap olmuş, yıkık / zerstört, in Ruinen, hilflos; 狼狽 lang bei”.
- key erinç** “fakir, yoksul / arm, elend”.
- kêdin kebit** “dükkân, pazar”.
- kêdin tagdın** “batı ve kuzey / Westen und Norden”.
- kêmi köprüg** “gemi ve köprü / Schiff und Brücke”.
- kêñ saçuk** “saçılmış; geniş ve her yere saçılmış”.
- kêñeş- aytış-** “danışmak, istişare etmek / sich beraten, beratschlagen”.
- kêñeş- köntür-** “danışıp düzeltmek, görüşmek ve control etmek / diskutieren (?) und prüfen”.
- kêñet- boşun-** “(ömrü) uzatmak ve kurtulmak / (das Leben) verlängern und sich befreien”.
- kêñü- bedü-** “genişlemek ve büyümek / breit und groß warden; 遂洪”.

- kèñürü aç a yada** “ayrıntılı, bütünüyle, açarak, yayarak / ausführlich”.
- kèrtgün- ayan-** “inanmak, iman etmek”.
- kèrtgün- teğın-** “inanmak ve kabul etmek / an (etwas) glauben und es hinnehmen”.
- kèrtgün- teğın-** “inanmak ve kabul etmek; iman etmek”.
- kèrtgün- umun-** “inanmak ve güvenmek / glauben und vertrauen”.
- kèrtgünmek ayanmak** “inanç, iman, inanma”.
- késari arslan** “arslan / Löwe”.
- kéter- kemiş-** “gidermek ve atmak / beseitigen und wegwerfen”.
- kıkır- alakır-** “bağırarak / schreien”.
- kıkırış- alakırış-** “birbirine bağırarak söylemek, bağırışmak / einander zurufen”.
- kıl- belgürt-** “yaratmak, üretmek ve oluşturmak / schaffen und hervorbringen”.
- kıl- yarat-** “kurmak; meydana getirmek; yapmak / 造作 *zaozuo*”.
- kılmaksız yorımaksız** “hareketsiz / inaktiv, ohne Aktivität”.
- kılıç süñü ~ süñü kılıç** “kılıç ve mızrak / Schwert und Lanze”.
- kılıklıg erıgılıg** “(...) karakterli / mit Charakter, gebarenhaben”.
- kılınç çarıt** “iş, fiil, icraat, davranış / Taten und Wandel”.
- kıntur- tıd-** “çabalamak ve durdurmak, gayret etmek ve engellemek / anstrengen und aufhalten”.
- kırı asıgısız** “anlamsız, manasız, boş, yararsız / sinnlos, nutzlos”.
- kırı bitadı** “anlamsız, manasız, boş, yararsız / sinnlos, nutzlos”.
- kırı luvlan** “anlamsız / sinnlos”.
- kısğa kavıra** “kısa, özet, hulasa, öz / kurz, kurz und bündig”.
- kısıgısız kavırısız** “sıkımadan, sıkıştırma / sıkıştırma olmadan”.
- kısır- kısğa kıl-** “kısaltmak / verkürzen”.

kızgıl al “kırmızı / rot”.

kindiklig ulduŋlug “göbekli ve tabanlı / die mit einer (Rad)nabe
Versehene die mit Sohle Versehene”.

kinti- arıt- “bakımını yapmak, temizlemek, kaşağılamak ve
temizlemek / (Pferd) striegeln”.

kirişi yaraşı “uygun, münasip, yarayan, yararlı / passend, geeignet”

kiriş- tutul- “kapsanma, içerilme, içinde olma / Enthaltensein”.

kirliŋ tapçalıŋ “kirli, temizlenmemiş, kirlenmiş, pis / schmutzig,
befleckt, verunreinigt

kişen bukagu “bağ, bukağı, köstek / Fessel, Vorderbeinfessel,
Kette”.

kizleglig batutlug “gizli, saklı, saklanmış”.

kizlel- yıgıl- “gizlenip yığılmak”.

kkül kömür “kül kömür; kül koz”.

kodtur- tittür- “bıraktırmak, vazgeçirmek / aufgeben lassen”.

kodul- titil- “bırakılmak, vazgeçilmek / aufgegeben werden; 棄捨
qishe”.

kolula- adırtla- “gözden geçirmek, dikkatle incelemek, ayırt etmek
/ betrachten und inspizieren”.

kolula- kör- “bakmak; gözlemek, gözden geçirmek, gözlemlemek /
觀見 *guanjian*”.

kop kamag “bütün, hep / alle, komplett, alles”.

kor yuŋlag “masraf, gider, karşılık / Ausgaben”.

korgurmaksız çökmeksiz “dikkatsiz ve cesaretini kaybetmiş değil
/ nicht leichtsinnig und nicht niedergeschlagen”.

korıgsız tıdıgsız “engelsiz, kısıtlamasız / ohne Sperre (und) ohne
Hindernis”.

korkınçig eyinçig “korkunç / furchtbar”.

korkunç eyinç “korku, endişe”.

korlug kunçlug “zarar, hasar / Schäden”.

korul- kevil- “zayıflamak, yok olmak, zarar görmek; bozulmak / 損伏 *sun fu*”.

korul- örlet- “rahatsız olmak; bozulmak; zarar görmek”.

korul- örletil- “acı çekmek; zarar görmek”.

koruldur- → **emget-**

korulmak artamak “zarar görme, bozulma / Vergehen”.

korultur- arta- “bozmak, tahrip etmek; zarar vermek, yok etmek / 損壞 *sun huai*”.

korultur- artat- “bozmak; zarar vermek / 損害 *sun hai*”.

korultur- emget- “zarar vermek; sıkıntı vermek, eziyet etmek / 損害 *sun hai*”.

koş körşi “komşu; mecaz / benachbart; Metapher”.

koş- sap- “bir araya getirmek, birleştirmek / vereinigen, zusammenfügen, umschließen”.

koşug bag “bağ / Bindung”.

koşuglug sanlıg “bağlı; mensup / geknüpft (an), verbunden (mit); 繫屬 *fan shu*”.

koşul- bal- “bağlanmak / angebunden sein”.

köntül- ojarıl- “düzeltmek, onarılmak düzelmek, iyileşmek”.

könülçe tapça “arzuyla ve istekle, (ona) bağlı, isteğine göre, isteğe bağlı / nach Wunsch, nach Belieben”.

könüllüg karınlıg , [kөн]üllüg “kalpli ve karınlı / mit Herz und Bauch”.

kör- eşid- “görmek ve duymak / sehen und hören”.

kör- kıjırt- “göz dikmek, bakmak”.

kör- sakın- “bakıp düşünmek, dikkatlice incelemek / betrachten und erwagen”.

- körgit- ay-** “bildirmek, kehanette bulunmak / verkünden, prophezeien”.
- körk oğşatıg** “dış görünüş, görünüş, benzerlik / 狀貌 *zhuang mao*”.
- körkle küvez** “güzel, hoş, alımlı / schön, stolz”.
- körkle tokılıg** “güzel, alımlı / schön”. → **tokılıg**
- körklen- çoqlan-** “güzelleşmek ve parlamak, güzelleşmek ve ışıldamak / schön werden und glühen”.
- körklentür- çoqlantur-** “güzelleştirmek ve parlatmak, parlatmak / schön sein lassen und glänzen lassen, glänzen lassen”.
- körtgür- boşgur-** “göstermek ve öğretmek, göstermek ve alim ettirmek / zeigen und lehren”.
- körünj kaynak** “tırnak, pençe / Nagel, Klaue”.
- körüş- kavış-** “görüşmek, buluşmak, kavuşmak, bir araya gelmek / sich treffen, zusammenkommen”.
- kötgi batgi** “tepe ve çukur / Erhebung und Senke”.
- kötit- körklen-** “yükselmek ve güzelleşmek / erheben und schön werden”.
- köyür- saç-** “yakmak ve saçmak / verbrennen und verstreuen”.
- köyürgü ıslagu** “tütsü, koku / Räucherwerk”.
- köyürgü tütsüg** “tütsü / Weihrauch, Räucherwerk”.
- közün- kükül-** “görünmek ve tanınmak”.
- kşan lav muhurt** “bir an, bir anda, kısa süre ve saat / Augenblick, Moment und Stunde”.
- kudı asıra** “aşağı, aşağıya / unten, nach unten; low, lower; 劣, 下へ”.
- kudıki asraki** “aşağılık, alçak, düşük / unterer, niedriger, niedrig
- kuduluş- akılış-** “dökülmek, yayılmak, sudur etmek / sich ergießen, emanieren”.
- kun- artat-** “çalmak ve tahrip etmek / rauben und beschädigen”.

kurgun kanat “kanat, kanat kemiği / Flügel(knochen)”.

kurug asıgsız “faydasız, boş, nafiye / nutzlos”.

kurul- → **korul-**

kus- yarsı- “kusmak ve tiksirmek / sich erbrechen und sich ekeln; spucken”.

kuş kuşlugu “kuş ve av kuşu / Vogel und Jagdvogel”.

kut kol- küsüş örit- “şans dilemek, istekte bulunmak / Heil erleben und den (Gelübde)wunsch wünschen”.

kut kolunmak küsüş küsemek “şans dileme, istekte bulunma / Heil erleben und den (Gelübde)wunsch wünschen”.

kut küsüş “dilek, istek / 願 *yuan*”.

kut şat “şans, talih, sevap / Verdienst”.

kut ülüg “karizma, baht, bereket / Charisma, Glück, Segen”

küçlen- ükli- “güçlenmek, kuvetlenmek, artmak / erstarken und zunehmen”.

küçsire- kevil- “azalmak; eksilmek; güçsüzleşmek, gücü azalmak, güçsüz ve zayıf olmak / kraftlos und schwach werden”.

küçsire- kıyıl- “eksilmek, güçten düşmek; yok olmak”.

küçsiret- kev- “azaltmak; eksiltmek”.

kükül- kötrül- “övülmek ve yükseltilmek, övülmek ve yüceltilmek / gerühmt und erhoben werden”.

kül- askançula- “gülmek ve alay etmek / lachen und verspotten”.

kül- katgur- “gülmek, kahkaha atmak / lachen”.

külel- kötrül- “övülmek, yüceltilmek, methedilmek”.

künile- övkele- “kıskanmak ve haset olmak, kıskanmak ve nefret etmek”.

künli tünli “gündüz ve gece”.

küntüz kēçe “gündüz ve akşam”.

küregürmek tuşılmak “gösteriş / Eitelkeit; vanity, intoxication-pride; 橋逸”.

küse- kut kolun- “istemek, kurtuluş için yalvarmak / wünschen, Heil erleben”.

küsü köñül “istemek, gönül, arzu / Wunsch”.

küülüg körklüg “şöhretli ve gösterişli”.

küven- sevin- “inanmak, güvenmek; sevinmek, eğlenmek, mutlu olmak / stolz sein und sich freuen; to trust; to enjoy”.

küzet- sevit- “korumak ve sevmek, korumak, kollamak / behüten, beschützen, lieben lassen”.

küzet- sevit- kötit- “korumak, kollamak, yüceltmek / beschützen, lieben lassen”.

küzet- tut- “korumak, gözetmek”.

küzetin- sakla- “korumak; gözetmek / 守護 *shouhu*”.

la bintevir “perde / Vorhang”.

la pra “ipek kumaşlar ve sancaklar, gölgelikler / Seidentuch und Banner”.

mensiz kişisiz “bensiz, insansız, bensiz ve insansız / ohne Ich, ohne Person”.

mun- az- “aptallaşmak, şaşkın şaşkın dolaşmak / umherirren”.

mun- saçıl- “kafası karışık olmak ve (zihni) dağınık olmak / verwirrt und (geistig) zerstreut sein”.

mun- tan- “töricht sein, ziellos herumlaufen / leugnen”.

muntru muntuz “aptal, salak, şaşkın / dumm, töricht”.

muñ tak “acı, keder, sıkıntı / Kummer, Leid”.

muñlug taklag “sıkıntılı, üzüntülü / mit Kummer, kummervoll”.

muñlug taklıg “dertli, sıkıntılı / mit Kummer, kummervoll”.

muñsuz taksız “sıkıntısız ve dertsiz / ohne Not und Kummer”.

mürki biligsiz “aptal ve cahil / dumm und unwissend”.

narakapalakê rakşaz “cehennem bekçisi, kötü yaratıklar, insan yiyen şeytani varlıklar / Höllenwächter und rākşasa”.

narü berü “oraya buraya, ileri geri, öteye beriye”.

nom bitig “öğreti, yazılı öğreti, Sūtra / Lehrschrift, Sūtra”.

nom yaŋ “öğreti, din, töre, gelenek”.

nomlug törölüg “öğretiye uygun, Dharma’ya uygun, kurallı, kurallara bağlı”.

odguraklanmak üzme “karar verme, karara varma”.

ohşat- yaŋgar- “benzetmek, karşılaştırmak / gleichsetzen, vergleichen”.

okı- ayıt- “selamlamak (?) ve sormak / grüssen (?) oder nach dem Befinden zu fragen”.

ol- → ul-

olın- tolğan- “(kalçasıyla) daire çizerek dönmek / (mit den Hüften) kreisen”.

oŋ- öŋşire- “(renk) solmak; tazeliğini kaybetmek”.

ook yık “ara, aralık”.

oongulaksuz yaŋgulaksuz “gizlenemeyen, saklanamayan / sich nicht verbergen und können”.

oyug bediz “kasma ve resim, oyma ve süsleme, oyma ve resimleme / schnitzt, Schnitzwerk und Bemalung”.

oyuglug bedizlig “oyulmuş ve resimlenmiş / geschnitzt, mit Schnitzwerk und Bemalung”.

oyun kırı “zevk, eğlence / Vergnügen; 戲”.

ozmak kutrulmak “kurtuluş, kurtulma / Freikommen, Befreiung”.

- öç- arta-** “sönmek ve çürümek”.
- öçül- alkın-** “sona ermek, yok olmak, sönmek, kaybolmak / verlöschen, schwinden, verschwinden”.
- öçür- amırtgur-** “söndürmek, yatıştırmak / auslöschen und beruhigen”.
- ödikleme ömek ~ ömek ödikleme** “hatırlama; anımsama; sürekli akılda tutma / 臆念 *yi nian*”.
- ögdil- alkat- (ödikle- ?)** “övmek, alkışlanmak / gepriesen sein”.
- ögdir anço , ögdir anço açığ** “ödül, ödül ve hediye / Belohnungen und auszeichnungen”.
- ögirttür- yazıltur-** “rahatlatmak; memnun etmek, sevindirmek / erfreuen, entzücken; 適悅 *shi yue*”.
- ögirttürmek tapla<t>durmak** “memnun etme”.
- ögirüntür- sevintür-** “sevindirmek”.
- ögital- alkatıl-** “methedilmek, övmek / gepriesen werden, gelobt werden”.
- öğretin- yaratın-** “alışmak / sich gewöhnen”.
- öğrünçlüğ meñilig** “sevinçli, mutlu, neşeli, eğlenceli”.
- ögtil- alkatıl-** övmek, yüceltilmek, alkışlamak
- ögürüş- seviniş-** “birlikte sevinmek, karşılıklı sevinmek / sich gemeinsam freuen”.
- ögüt- alkat-** “övmek, alkışlanmak, beğenilmek / gepriesen werden, gepriesen”.
- ökünmek kınanmak** “pişmanlık, pişman olma / Reue, Bedauern”.
- öl şı** “ıslak, nemli, rutubetli / Feuchtes, Feuchtigkeit”.
- öl- ert-** “ölüp gitmek / sterben”.
- ölür- emget-** “öldürmek, eziyet etmek”.
- ölütçi yititçi** “katil / Mörder”.
- ömek küsemek** “isteme, arzu etme”.

ömeksiz sakınmaksız “düşüncesiz, şuursuz”.

öğ körtük (kürtük?) “çöl; tipi / Wüste; Schneewüste”.

öğni adın “ayrı, başka / getrennt, anderer, verschieden”.

öğre erterek “önceden, eskiden / früher”.

ördek kaz “yaban ördeği ve yaban kazı / Wildente und Wildgänse”.

örgek → **ür<t>gek**

örit- sıla- “yüceltmek ve övmek, yüceltmek / erheben und preisen, verehren”.

örit- turgur- “yüceltmek ve övmek, oluşturmak, meydana getirmek / hervorbringen”.

örlet- çerlet- “eziyet etmek ve yaralamak / quälen und verletzen”.

örletil- emgen- “eziyet edilmek / gequält werden, gepeinigt werden”.

ört- → **ürt-**

örü kudı “yukarı – aşağı / das Obere, nach oben; unten, das Untere”.

örü yokaru “yukarı, üst / nach oben, oben”.

öt- ak- “sızmak ve akmak / rinnen und fließen”.

ötügçiligin savçılığın “soru soran olarak, sorucu olarak / in der Eigenschaft als Fragesteller”.

ötügçisiz savçısız “ricacısız, sorucusuz / ohne Fürsprecher, ohne Bittsteller; ohne Lobbyist”.

ötün- ayıt- “sunmak, rica etmek / (als Geschenk) verehren, darbringen, bitten”.

ötün- kelür- “sunmak ve getirmek, arz etmek ve getirmek / bitten, kommen lassen”.

övkele- künile- “hasetlik beslemek, kıskanmak”.

övkelig keklig “öfkeli, hiddetli / zornig”.

övkilen- künile- “öfkelenmek, öfkelenmek ve kıskanmak / zürnen, zürnen und beneiden”.

öz adın “kendisi ve başkası, kendisi ve diğerleri, herkes”.

öz yat “kendisi ve başkası”.

pra asguk “bayrak / Banner”.

rasayan tatıg “iksir / Rasāyana-Elixier”.

saç- artat- “saçıp harap etmek, dağıtmak, bozmak”.

saç- türt- “dağıtmak ve sürmek, yaymak ve sürmek / verstreuen und verstreichen”. ~ **saç- türt- ısla-**

saç- yad- “saçmak, yaymak / verbreiten, ausbreiten”.

saçıl- arta- “saçılmak ve harap olmak; yok olmak, dağılmak”.

saçıra- tüş- “saçılıp düşmek, saçılmak, dağılmak”.

saçuk yañluk “dağınık, dikkatsiz / Zerstreut”.

sakin- adırtla- “düşünüp farkına varmak; ayırt etmek; ayırım yapmak / 揀擇 *jianze*, 思擇 *si ze*”.

sakinmak yinçürmek “düşünme; akıl yorma”.

sal → **şal**

samantabadre puiken “Buda’nın sağ kolu, temel kanunların efendisi / Samantabhadra”.

sana- ülgüle- “saymak ve ölçmek, hesaplamak, ölçmek / zählen und berechnen”.

sansız telim ~ **[san]sız** “sayısız, çok, hesaplanamaz / zahllos/zahlreich, zahlreich”.

sapılmış amrılmış “huzurlu, sakin, sükunet içerisinde / mit Freude verbunden”.

saşuk yañluk “kafası karışık, şaşkın / verwirrt”.

saşur- karşur- “kesişmek, karşılaşmak, kavuşmak, çapraşmak / sich kreuzen”.

satga- yumur- “ezmek, çiğnemek; (duygusal açıdan) yaralamak, incitmek, hakaret etmek / 凌蔑 *lingmie*”.

satgat- yumurt- “(harfiyen:) ezdirmek, çiğnetmek, bastırmak (etrafı); horlamak, hor görmek / (herum)treten auf; abschätzig behandeln lassen”.

sav söz “söz, haber / 言語 *yanyu*”.

sayu alku “her, her bir, hepsi / jeder, alle”.

seçilmiş ünmiş “seçilmiş ve yükselmiş / auszeichnet und hervorragt”.

selu dyan “meditasyon, istiğrak / 靜慮 *jinglu*”.

seril- küd- “dayanmak; tahammül etmek, katlanmak, sabretmek; sebat etmek”.

serimlig küdümlüg “sabırlı / geduldig, wartend”.

sev- amran- “sevmek, hoşlanmak / lieben”.

sev- aya- “sevmek ve saymak / lieben und verehren”.

seviglig sevigsiz “sevimli ve sevimsiz / angenehm und unangenehm”.

sevit- amrat- “sevilmek, hoşlanılmak / geliebt werden”.

sevit- ayat- “sevilmek, sevilip sayılmak / geliebt- und verehrt werden”.

sevit- kötit- “sevilmek, sevilip sayılmak, sevilip yüceltilmek / lieben lassen und erheben”.

sevit- taplat- “sevilmek, övülmek / gepriesen werden”.

sevitil- taplatıl- “sevilmek, övülmek / geliebt werden, gepriesen werden”.

sevmek amranmak “hoşlanma, sevme / Liebes-, mit Liebe”.

sevmek taplamak “sevme, hoşlanma, beğenme / Lieben, Mögen, Gefallen”.

sèzik sakıg “şüphe, kaygı, endişe / Zweifel”.

sèzik sakınc “şüphe ve düşünce / Zweifel und Grübele”.

- sèzik yañılmak** “şüphe ve hata / Zweifel und Irrtum”.
- sèzin- ıçan-** “sakinmek ve dikkat etmek, dikkat etmek / sich hüten und in acht nehmen”.
- sı- bert-** “kırmak ve yaralamak / zerbrechen und verletzen”.
- sı- kèter-** “bozup yok etmek, uzaklaştırmak; yalanlamak; reddetmek”.
- sı- saç-** “kırmak ve dağıtmak; kırıp saçmak”.
- sı- tan-** “(bir düşünceyi) reddetmek, kabul etmemek / (eine Ansicht) zurückweisen, ablehnen; 否定する”.
- sı- uşat-** “kırmak, bozmak, parçalamak / zerbrechen”.
- sık- buşur-** “sıkmak ve kızdırmak”.
- sık- emget-** “sıkmak, eziyet etmek / quälen und peinigen”.
- sıklamak örletilmek** “acı; sıkıntı; eziyet”.
- sıkış tañış** “sıkışıklık; sıkıntı, zorluk; acı, eziyet / 逼迫 *bipo*”.
- sın suprgan** “mezarlık / Friedhof”.
- sın- uşan- ~ sın- uvşan-** “kırılmak, parçalanmak / zerbrechen (intransitiv)”.
- sız- öç-** “erimek ve sönmek, eriyip kaybolmak / schmelzen und verlöschen”.
- silk- çap-** “sallamak, silkeleyerek temizlemek / ausschütteln, ausklopfen”.
- sim çizig** “sınır ve çizgi, sınır / Grenze und Linie”.
- siñir- aşı-** “yemek içmek, yiyip bitirmek / verschlucken und verzehren; 吞食 *tunshi*”.
- siñirmeklig içgermeklig** “saldırgan, hiddetli, sinirli / aggressiv”.
- sola- bekle-** “zincirlemek, bağlamak, bağlamak ve kesinleştirmek”.
- solal- beklel-** zincire vurulmak, zincirlemek, hapsedilmek; bağlanmak ve kesinleştirilmek / angekettet und festgesetzt sein
- södür- kunuş-** “çalma ve yağmalama / rauben und plündern”.

sök- tuta- “sövmek, yermek, hakaret etmek / verfluchen und verächtlich machen”.

sökmek tokımak “tokımak “hakaret etme ve dövme / Verfluchen und Schlagen”.

stup virhar “tapınak, manastır; Stüpa ve tapınak / Stüpa und Kloster”.

su süt “su ve süt / Wasser und Milch”.

sukançığ edgü “hoş, güzel, harika ve güzel / wunderbar und gut”.

sukançığ körkle “sevgili, sevimli, güzel; Buddha’nın isimlerinden biri / Liebliche, Hübsch (Sulocana = Buddhaname)”.

suva- serme- “yıkayıp süzmek”.

suva- serme- → ? suva- sarma- “örtmek ve sarmak / umhüllen und einwickeln”.

suvı- sıkı- “yıkayıp sıvazlamak / (jemanden) baden und massieren”.

suvlug yalınlg “parlak, güzel, hoş, göz alıcı / glänzend”.

suzak kent “köy kent / 村落 *cun luo*, 村邑 *cun yi*”.

süğü berge “mızrak, mızrak ve kargı”.

süğü kılıç → kılıç süğü

sür- elt- “sürüp çıkarmak, götürmek, taşımak”.

sürp alplanmaklg “kahraman, cesur / tapfer und kriegerisch, tapfer”.

sürt- süñ- “silme / abwischen”.

sürüg toy “topluluk, grup”.

süz- adrot- “süzme, seçme, ayırmak / aussondern, einen Unterschied machen”.

süz- amırtgur- “süzüp huzura kavuşturmak, süzmek / reinigen”.

süzök kértgünç köñül “inanç, dindarlık / Gläubigkeit, Religiosität”.

süzök sogık “temiz ve soğuk, serin / 清涼 *qingliang*”.

şal çozal ~ çojal “hol, salon vb.”.

şeşmek yörmek “çözüm, çare / Lösung, Auflösung”.

şu yoksuz “yoksuz, boşuna, faydasız / vergeblich; 輸”.

tag kaya “dağ ve taş, taş, kaya”.

taloy ügüz “deniz, okyanus; derya / 海 *hai*”.

talula- altur- “seçmek / auswählen und (Schriften) heranziehen lassen”.

tan- mun- “aptal olmak, aptallaşmak / töricht sein, ziellos herumlaufen, leugnen”.

tankarig küsüş “istek; dua; yemin, adak / 誓願 *shiyuan*”.

tanukla- bul- “belgelemek, kanıtlamak”.

tanukla- ötgür- “kanıtlamak, ispatlamak”.

tañ adınçig “harika, olağanüstü / wunderbar, erstaunlich”.

tañlançig körkle “şaşılması güzellikte, harika bir güzellikte / wunderbar schön, wunderbar und schön”.

tapıntur- uduntur- “hizmet ettirmek, hürmet ettirmek / dienen lassen, bedienen lassen, verehren lassen”.

taplatıl- tapırkanıl- “bağışlanmak, affedilmek”.

taral- saçıl- “dağılmak saçılmak / sich zerstreun, verstreut werden; 零散 *lingsan*”.

tarı- ek- “ekmek, dikmek, tohum ekmek / säen”.

tarık- alkın- “yok olmak, kaybolmak / (sich) entfernen, verschwinden”.

tarkar- alk- “bitirmek, yok etmek, uzaklaştırmak / entfernen, beseitigen; 斷盡 *duan jin*”.

tarsız kısıgsız “sıkışıklıksız, darlıksız / ohne Bedrängnis, ohne Enge”.

- tart- ës-** “zor kullanmak, zorla almak, el koymak / gewaltsam nehmen, beschlagnahmen”.
- tart- ozgur-** “çekmek, kurtarmak / herausziehen und retten”.
- tart- örit-** “sebep olmak; meydana getirmek; yol açmak / 引發 *yinfā*”.
- tart- tartınla-** “çekmek, çekip çıkarmak”.
- tart- taşgar-** “çıkarmak; ayırmak / 拔 *ba*”.
- tartıl- oz-** “dışarı çıkarılmak ve kurtulmak / sich herausziehen und befreien”.
- tartıl- tartınlaş- ~ tartış- tartınlaş-** “çekişmek, tartışmak”.
- taruga başgak** “vali, bölge valisi / Gouverneure, Aufsichtsbeamter”.
- taş iç** “dış ve iç”.
- taş toyagu** “taş, taş ve kırık parçalar, taş ve çömlek kırıkları / Stein, Geröll”.
- tataglıg yıparlıg** “tatlı, hoş, hoş ve güzel kokulu / schmackhaft, angenehm; Weihrauch, Duft”.
- tatıgsıra- tüşsire-** “tatsız tuzsuz olmak, kuruyup tadını lezzetini yitirmek / ohne Geschmack und Ertrag sein; 損減”.
- taviş tuvuş** “gürültü / zischendes, Geräusch”.
- tayan- tüş-** “dayanmak, destek almak / sich stützen”.
- tayan- yapşın-** “yapışmak; bağlanmak; dayanmak / 衣著 *yi zhe*”.
- taytur- ittür-** “dinden dönmek; yanlış düşmek, yanlış yola sapmak / 退失 *tuishi*”.
- tegin- aşı-** “elde etmek, dayanmak, katlanmak / empfangen, erleiden”.
- tegin- bışrun-** “kabul etmek, hissetmek, farkına varmak / empfinden, (etwas geistig) kultivieren, meditativ betrachten”.
- teğsil- arta-** “değişmek ve yok olmak; değişmek ve bozulmak / sich verändern und schwinden; 變壞 *bian huai*”.

- teğsil- evril-** ~ **evril- teğsil-** “dönmek; çevrilmek; değişmek ve dönüşmek / 改轉 *gai zhuan*”.
- teğsil- kıyıl-** “değişmek; bozulmak, çürümek”.
- teğsil- tıdıl-** “değişmek ve engellemek, engel olmak”.
- teğsilmeksiz ezügsüz** “değiştirilemeyen ve aldatıcı olmayan / unveränderlich und nicht-illusorisch”.
- teğsiltür- kıyiltur-** “değiştirmek ve yok olmasına yol açmak / veranlassen, dass ... sich verändert oder zugrunde geht”.
- teğsür- kêter-** “değiştirmek ve yok etmek / 易脫 *yi tuo*”.
- teğürt- ıd-** “ulaştırmak, göndertmek / schicken, zukommen lassen, bringen”.
- teğzin- katna-** “dönmek, devridaim yapmak, dönüp gelmek, dolaşmak”.
- teğzin- ulal-** “dönmek ve devam etmek”.
- tek ançak** “tek, ancak, sadece, yalnızca / nur, lediglich”.
- teğri arji** “tanrı ve ermiş / Gott und Seher”.
- teğsiz tüzsüz** “benzersiz, eşsiz / ungleich”.
- teğsiz tüzügsüz** “ölçüsüz, tartısız; eşit olmayan, eşitsiz / außer Maß; ungleich”.
- teğ- satga-** “ezmek; ayaklar altına almak, basmak ve çiğnemek / 踏みつけ”.
- teğiz yavız** “adî ve kötü, bayağı ve kötü / übel und schlecht”.
- teğmek kaşımak** “kaşıma, ezme ve kaşıma”.
- teğremek kamşamak** “hareket etme, sallanma, yerinden oynama / Bewegung”.
- teğremeksiz kamşamaksız** “sarsılmaz, sarsıntısız, hareketsiz, kımıldamayan / ohne Bewegung, ohne Erschütterung”.
- teğrençsiz kamšançsız** “sarsılmaz, sağlam, metin / unerschütterlich”.
- teğriñ keñ** “derin ve geniş / tief, weit Breite”.

terkiş küçeg “kızgın, öfkeli / anger”.

ters azag nomlug tirtè “sapkın, zındık, doğru yoldan çıkmış / die Häretiker, die tırthikas”.

ters nomlug tirtè “sapkın, zındık / die Häretiker, die tırthikas”.

tersikdür- tetrüldür- “yolunu şaşırtmak, yoldan çıkarmak”.

teşgürüş- üzülüş- “değiştirmek, değiş tokuş yapmak / austauschen”.

tetrül- yoşuk- “usanmak (?), bıkmak (?), vazgeçmek (?) / verabscheuen (?), überdrussig sein (?)”.

têr- yığ- “toplamak, bir araya getirmek, yığmak, derlemek / sammeln”.

têril- yığıl- “toplanmak, bir araya gelmek, yığılmak, derlenmek / sich sammeln, sich vereinigen, sich versammeln”

têtimlig kınımlıg “cesur, cesaretli / wagemutig, entschlossen; 勇”.

têtin- utrun- “karşı gelmek, cesaret etmek ve karşı gelmek / wagen und sich widersetzen ”.

tıd- sı- “engellemek ve bozmak, kırmak; yok etmek / zurückhalten und zerbrechen”.

tıd- tut- “engellemek, engel olmak / zurückhalten; 障礙 *zhang'ai*”.

tıdıg köşik “örtü, engel ve muhafaza; engel”.

tıdıg tutug “engel, mania / Hindernis”.

tıdıgılg adalıg “engelli, engellenmiş / Behinderungen”.

tıdıgılg köşiklig “engelli, örtülü, gizli, kapalı / hinderlich und verhüllend, mit Hemmnissen und Verhüllungen”.

tıdıgılg tutuglug “engelli, engellenmiş, engeli olan, engellenmiş, engelli”.

tıdılg- köşitil- “engellenmek, mâni olunmak / behindert werden”.

tıdılg- tutul- “engellenmek / 所拘礙 *suo ju ai*”.

tıdılg- üzül- “engellenmek, tutulmak / behindert und abgehalten werden, behindert und abgeschnitten werden”.

- tıdılış- tutuluş-** “birbirini engellemek, birbirine engel olmak / 相障礙 *xiang zhang'ai*”.
- tıdın- tutun-** “uzak durmak, engellenmek / 制時 *zhi shi*”.
- tıdmak kolulamak** “durma ve bakma, bakma”.
- tılığ yarplıg** “sağlam, sıkı / fest, beständig”.
- tıtaglıg solaglıg** “bağlı, engelli, durudurulmuş / angekettet”.
- tın- mıçıkla-** “inlemek, ah çekmek / seufzen”.
- tın- seril-** “dinlenmek, istirahat etmek, nefeslenmek / sich ausruhen”.
- tınlıg tınsız** “canlı ve cansız, herkes, her şey”.
- tınlıgsız yaşaglısız** “varlıksız, canlısız, canlı olmayan yer / ohne Lebewesen und ohne Lebendiges”.
- tıñla- eşit- ~ eşit- tıñla-** “dinlemek, işitmek”.
- tınsız yarpsız ornagsız** “geçici, fâni, geçici ve yersiz / vergänglich, unbeständig”.
- tıt tersgü** “karaçam / Lärche”.
- tıgıret- tepret- , ~ tıkiret-** “hareket ettirmek, titretmek, takırdatmak / klappern und zittern lassen; 觸動 *chudong*”.
- tıgırtsız tepirtsız** “gürültüsüz ve hareketsiz / ohne Lärm und Bewegung”.
- tıl agız** “dil, dil ve ağız; dil, lisan / Zunge, Zungeund Mund; Sprache”.
- tile- küse-** “dilemek, istemek; aramak / wünschen; 追伸 *zhuishen*”.
- tilet- istet-** “araştırtmak, aratmak / nachforschen lassen, suchen lassen”.
- tilin- tegzin-** “dönüp dolaşmak / sich drehen”.
- tıt- kod- ~ kod- tıt-** “terk etmek, bırakmak, vazgeçmek / aufgeben”.
- tıtıg kerpiç** “balçık tuğla / Lehm-Ziegel”.

titilmez teğsilmez “vazgeçilmez ve değişmez / unaufgebbar und unveränderlich”.

titre- tepre- “titremek, sallanmak / erbeben, beben, zittern”.

todgur- kantur- → **todur-**

todunçsuz uvutsuz , todunçsuz uvutsuz suk “doyumsuz ve utanmaz, açgözlü ve utanmaz / unersättlich und schamlos”.

tog yumzug “tuğ, bayrak, sancak, flama / Standarte, Fahne, Banner; 幢幡, 麾旗”.

togrul- yarıl- parçalanmak, patlamak; kesilmek, doğranmak / sich spalten; aufplatzen”.

tokı- toğla- kına- “dövmek, kamçulamak ve cezalandırmak / schlagen, peitschen und bestrafen”.

tokı- yon- “ezmek; kırmak; paramparça etmek”.

tokılığ körkle “güzel, alımlı / schön”.

tokıtıl- yügür- “sarsılmak, vurulmak, dövülmek ve koşmak / geschlagen werden”.

tolgurmaklıg ündürmeklig “doldurmalı boşaltmalı”.

toğ şır “sert, sert ve sıkı / fest; 實 *shī*”.

toğ- tuvır- “donmak ve sertleşmek / gefrieren und fest werden”.

topça kalısız “bütün, toptan, hepten / gesamt, alle”.

topça kamag “bütün, toptan, hepten / gesamt, alle”.

torku eşgirti “ipek, ipekli / Brokat, Seidenbrokat”.

toşu tolu “dolu, tam, tamam, eksiksiz”.

toy bodun “topluluk, cemaat, kalabalık, grup / Schar, Menge”.

toyn şarmire “*bhikṣu* ve *śramaṇa*; rahipler ve rahip adayları / 苾芻 勤策 *bichu qince*”.

toz- ün- “çıkılmak, yükselmek / sich erheben, emporkommen”.

tökül- aytal- “dökülüp saçılmak / herumgewirbelt, withelt werden”.

törö nom “yasa, kanun, töre; öğreti / Gesetz; Lehre”.

tötüş tokış “kavga, dövüş / Streit, Kampf”.

tötüş- kariş- “kavga etmek, münakaşa etmek, anlaşılmamak / sich streiten”.

töz mul “kök, esas, asıl / Wurzel, Ursprung, Grund”.

tözsüz tüpsüz “köksüz, dipsiz, temelsiz / wesenlos, ohne Grundlage”.

tsı iryapat “kural, yasa / Regel, Gesetz; 則 *ze* (?)”.

tsı törö “kural, kanun / Regel, Gesetz”.

tsılıg iryapatlıg “alışkanlığına bağlı, kurallı / mit Haltung”.

tug- ün- “ortaya çıkmak, görünmek, belirlemek”.

tugmaklıg ölmeklig “doğum ve ölüm; doğum ölüm döngüsü, dünya / zum Geborenwerden und Sterben gehörig (Skt. saṃsāra)”.

tugur- bedüt- “doğurmak ve büyütme; yetiştirmek / 生長 *sheng zhang*”.

tumlıg sogık “soğuk / kalt”.

tumlug buzlug “soğuk ve buzlu / kalte und eisige”.

tur- tepre- “hareket etmek, kıvılcılamak, kalkmak ve hareket etmek”.

turıtmaksız turkıgılanmaksız “çekinmeyen, çekinmesiz / ohne Schädigung und ohne Schüchternheit / 不壞怯弱”.

turul- yaval- “yatışmak, sakinleşmek / 調伏 *diaofu*”.

tusola- kergekle- “yararlı ve gerekli olmak / nützlich und notwendig sein”.

tusosuz b(i)tadı “yararsız, boş / nutzlos”.

tuşlı körşi “karşıda, karşı / gegenüber”.

tut- adkan- “tutmak ve bağlanmak, tutmak ve yakalamak / halten und ergreifen”.

tut- boşgur- “tutup kavramak ve öğretmek / halten und lehren”.

tut- içger- “tutmak, korumak / sich annehmen”.

tutmak içgermek “tutup kendine çekme, içine alma / Umfassen und Anziehen”.

tutuluşmak tıdılışmak “birbirini engelleme, birbirine mani olma / Miteinanderverstricktsein, Inbegriffensein”.

tuyun- odun- “uyanmak; aydınlanmak / erwachen”.

tuyuntur- oduntur- “hissettirip uyandırmak, hissettirip aydınlatmak / erleuchten und wachrütteln, zur Erleuchtung bringen”.

tüke- tüpük- “tamamlanmak, bitmek, sona ermek / am Ende sein”.

tültrün- tokın- “dövülmek, eziyet görmek, eziyet çekmek / geschlagen werden, sich abplagen”.

tülüklüg küçlüg küsünlüg “güçlü, kuvvetli / Macht und Kraft”.

tüner- karar- “kararmak, karanlık basmak, karanlık olmak / dunkel werden, schwarz werden”.

tüp yıldız “kök, esas / Grund, Wurzel”.

tüpüklemek alkınmak “tamamlanmak; bitmek; sona ermek” 窮盡 *qiongjin*”.

türklüg küçlüg “kuvvetli ve güçlü / Mächtiger und Kräftiger”.

türt- saç- “ovmak, kremle ovmak”.

türtgü saçgu “krem, macun, pudra”.

tüş- yemrül- “düşmek; bozulmak, kırılmak; düşüp kırılmak”.

tüşünlük yatmalık “han, otel / Gasthaus, herberge”.

tüşür- alkın- “yenmek, yok etmek (?) / zu Fall bringen und besiegen”.

tüşürül- kemişil- “bırakılmak; düşürülmek”.

tüşütlen- öğretin- “alışmak, öğrenmek”.

tüşütlen- öğretin- “meditasyon yapmak, alıştırma yapmak / meditieren, praktizieren”.

tüz taşaj “ferah, geniş / 平坦 *pingtan*”.

uç baş “uç, tepe, zirve”.

uçuzla- askançula- “aşağılayıcı davranmak, tahkir etmek, alay etmek / geringschätzig behandeln, verspotten”.

uduz örmen “uyuz ve şiş, uyuz hastalığı ve yara”.

uduz- êlt- “yol göstermek / geleiten”.

ugrayu soka “tam, tam da öyle, kesin; özellikle / besonders, genau, speziell”.

ugusuz sergüsüz “dayanılmaz, katlanılmaz, çekilmez / unerträglich”.

uguş ogşatıg “tür, şekil / 種類 *zhonglei*”.

uguşlug baghg “köklü, soyu olan, (...) soyundan”.

ujik bitig “yazılı belge, belge, metin, kitap / *bitiglar* schriftliche Text”.

ujik vyančan “harf ve hece; cümle / 文 *wen*”.

ukıt- körkit- “göstermek; beyan etmek; ortaya koymak / darlegen, lehren, zeigen / 示現 *shixian*”

ukmak oñarmak “anlama, anlayış, kavrayış”.

ul- opra- (epre- apra-) “eskimek, yıpranmak, bozulmak / sich zersetzen, verfaulen”.

ulal- akıl- “(kuşaktan kuşağa) aktarılmak ve yayılmak / tradiert werden und sich verbreiten”.

ulal- sapıl- “sürdürülmek, devam edilmek ve yenilenmek, aktarılmak / fortgesetzt werden und erneuert werden, tradiert werden”.

ulgad- eded- “yetişmek, büyüme / wachsen”.

ulı- mañra- “ulumak ve böğürmek, kükremek; sızlanmak, yakınmak / brüllen, laut klagen; klagen”.

ulugad- bedü- “büyümek / groß werden, zunehmen”.

umug urunçak “umut ve teminat / Hoffnung und Pfand”.

umun- inan- “inanmak, umut etmek, güvenmek, tam inanmak; iman etmek / 歸依 *gui yi*”.

umunç küsüş “beklenti ve arzu / 希望 *xiwang*”.

umunç küvenç “(kendine) inanma, kendine güvenme / 增上慢 *zengshang man*”.

umunmak kærtgünmeklig “güven ve inanç / zum Hoffen und Glauben gehörig, des Hoffens und Glaubens”.

unçsuz kötrünçsüz “katlanılmaz, dayanılmaz, çekilmez / unerträglich”.

unıt- ıdtur- → **unıt- ittür-**

unıt- ittür- “unutmak; kaybetmek / vergessen und vernachlässigen; 令忘失”.

unıt- ırat- “unutmak ve uzaklaştırmak / vergessen”.

unıttur- ıdtur- → **unıttur- ittür-**

unıttur- ittür- “unutturmak; kaybettirmek / vergessen lassen”.

unş<s>uz agduk “beceriksiz ve acemi, yetersiz ve acemi / inkompetent und dilettantisch”.

us- suvsa- “susamak / durstig sein”.

ut- yavaltur- “bastırmak; boyun eğdirmek; itaat ettirmek, yenmek”.

utlıg yankılıg “minnettarlık; minnetrar, müteşekkir / Dankbarkeits”.

utlısız törösüz “nankör ve edepsiz, hayırsız / undankbar und unartig”.

utunçsuz yègedinçsüz “yenilmez, mağlup edilmez, na-mağlup / Unbesiegbarer”.

ulsuz tüpsüz alkınçsüz tüketinçsüz , ~ **uulsuz** “dipsiz, sonsuz, tükenmez / maßlos und unendlich”.

uvut eymenç “utanç, utanç ve korku / 慚恥 *canchi*”.

uvutsuz amranmak köñül “şehvet, utanmazlık / Geilheit”.

uvutsuz iyatsız “utanmaz, ahlaksız, yüzüstü”.

uz uzagut “sanatkâr; usta”.

uzatı meñün “her zaman, daima, sonsuz / stets, auf ewig”.

ükgün terkin ‘yığın, küme’.

ükli- étıl- “çokça yapmak; artmak / 增榮 *zeng rong*”.

üklimek esilmek “artma ve eksilme”.

üklittür- astur- “artırmak, çoğaltmak / vermehren”.

üle- yıg- “paylaştırmak, dağıtmak”.

ülgülençsiz sanaguluksuz “ölçülemez ve sayılamaz, çok, sayısız / unmessbar und unzählbar”.

ün yaŋku “ses / 音聲 *yin sheng*”.

ün- bar- “ortaya çıkmak”.

ün- tug- “doğmak; belirlemek; canlanmak / 發起 *faqi*”.

ün- yaşar- “(bitki için) bitmek; yeşermek; büyümek / 生 *sheng*”.

ünsüz şük “sessiz, sakin / lautlos, ruhig”.

üriş- képer- “kabarmak, şişmek / schwellen, anschwellen”.

ürkmeks(i)z korkmaksız “korkusuz / ohne Furcht”.

ürt- kölit- “örtmek; gizlemek / 掩蔽 *yanbi* / beschatten, behüten”.

ürt- tıd- ~ tıd- ürt- “engellemek, engel olmak”.

ürtgek sargak “örtü; örtme / Decke”.

ürtüg bag “(harfiyen) örtü ve bağ / Verstrickung”.

ürtüg köşik “örtü, perde / Bedeckung und Verhüllüng”.

ürtüg tıdıg “engel, bağ / 覆障 *fu zhang*”.

ürtüg yapıg “kapama, örtme / Bedeckung”.

ürtüglüg kizlelig “örtülü, kaplanmış, gizli / bedeckt, verhüllt, verborgen, geheim”.

ürtüglüg solahlg “örtülü ve kilitli / verdeckt und verschlossen”.

ürtügsüz yarlıgsız “açık ve tarafsız, örtüsüz / 無覆無記 *wu fu wu ji*”.

ürtül- kizlel- “örtülmek; gizlenmek”.

ürtül- kölitil- “örtülü ve gölgeli olmak / bedeckt und beschattet sein”

ürtül- kömül- “örtülmek ve gömülmek / bedeckt und begraben sein”.

ürtül- köşitil- “gizlenmek; örtülmek”.

ütle- tavrata- katıglantur- “uyarmak etmek ve teşvik etmek / ermahnen und anspornen”.

ütle- yêrçile- “öğüt vermek, yol göstermek”.

ütlen- sevinçlen- “heyecanlı ve minnettar olmak / aufgeregt und dankbar sein”.

ütleş- erigleş- “karşılıklı öğüt vermek, öğütleşmek, birbirlerine karşılıklı öğüt vermek, birbirlerini karşılıklı uyarmak / sich gegenseitig ermahnen, sich gegenseitig beraten”.

üzüksüz kesüksüz “aralıksız, sürekli, daima”.

üzül- oç- “yok olmak; ortadan kalkmak”.

üzünçsüz kesinçsiz “kesintisiz / ununterbrechbar”.

üzünçsüz kuzunç[suz] “kesintisiz / ununterbrechbar”.

vihar seğrem “tapınak, manastır”.

wıtsi kötürgü “tahtırevan / Sänfte”.

yag- kudul- “yağmak; dökülmek / 降 *jiang*”.

yahlg semiz “yağlı, semiz, şişman / fett”.

- yaglıg yumşak** “yağlı, yumuşak / sanft, schmeichlerisch”.
- yaguk irak** “yakın ve uzak / nah und fern, weit”.
- yala yaŋku** “suçlama, isnat, iftira, söylenti / Verdächtigung, Gerücht, falsche Anschuldigung, Verleumdung”.
- yahn çoğ** “ışılta, parlaklık / Glanz, Leuchten und Glanz”.
- yahna- öçül-** “yanmak ve sönmek”.
- yalhuz birkiye** “yalnız, biricik, tek / einzige”.
- yalvar- küse-** “yalvarmak, istemek / flehen und wünschen”.
- yan- kel-** “geri dönmek, dönmek”.
- yangı kikinç** “yanıt, cevap, karşılık”.
- yanıgsız evrilinçsiz** “geri dönülmez / unumkehrbar”.
- yankı kiginç** “karşılık, cevap / Erwiderung, Antwort”.
- yanmaksız agmaksız** “değişmez, dönmek / unwiderruflich”.
- yaŋ kèp** “görünüş, tarz, şekil / 圖 *tu*”.
- yaŋ törö** “esas, usul, yöntem”.
- yaŋgar- ohşat- ~ ogşat- yaŋgar-** “karşılaştırmak; benzerlik kurmak, benzetmek / 比類 *bilei*”.
- yaŋıl- sézin-** “yanılmak ve şüphelenmek / fehlgehen und zweifeln”.
- yaŋılmak sézik** “yanılma ve şüphe / Irrtum und Zweifel”.
- yaŋlok tetrülmek** “yanlış, hatalı düşünce / irrige Fehleinschätzung”.
- yaŋşak kèŋ** “gereğinden fazla; çokluk; gevezelik”.
- yapış- mayış-** “yapışmak; bağlanmak / stecken bleiben”.
- yapış- yilin-** “yapışmak, tutunmak, yapışıp kalmak / haften und hängen”.
- yapşın- asıl- (asıl- 02)** “yapışmak, asılmak, tutunmak / sich heften (an)”.
- yaraşı tuşlı** “uygun; yaraşır”.
- yarat- agtar-** “yapmak/yazmak(?) ve çevirmek”.

yaratdur- kiltur- “yaratılmak, kıldılmak, oluşturtmak /
zurechtmassen lassen und machen lassen”.

yaru yelim “tutkal, zamk / 融膠 *rong jiao*” ShoPrakarana

yaruk arıg “parlak ve saf; aydınlık ve temiz / 明淨 *ming jing*”.

yaruk karamtı “aydınlık ve karanlık / Licht und Finsternis”.

yaruk yaltırık “parlak, aydınlık; parlak ışık; ışık, parıltı, pırıltı / 光
明 *guangming*”.

yarumak yaşumak “parlama, aydınlanma / Leuchten und Glänzen”.

yaşart- ulunlantur- “yetıştirmek, çıkartmak, topraktan çıkmasını
sağlamak, dallandırmak / sprießen lassen; 莖”.

yaşlag sışlag “yaşlı başlı, yaşlı / alt, mit Alter”.

yaşlg üdlüg “yaşlı / der Lebensdauer und der Zeit”.

yatgak turgak “bekçi, korucu / nachtwächter und am tage
diensttuende aufseher”.

yaval- yavaltur- “sakinleşmek ve sakinleştirmek, dinmek ve
dindirmek / besänftigt sein besänftigen”.

yavaltur- aş- “aşıp geçmek, aşmak ve geçmek”.

yavalturmak turmak “sakinleşmek ve durmak / Besänftigung und
Verweilen”.

yavız kın “kötü ve kıskanç, kötü göz / böse und scheel”.

yavrı- arta- “kötüleşmek ve bozulmak”.

yazoksuz bıadı “günahsız, suçsuz, asılsız / unschuldig und
grundlos”.

yè- aş- “yemek / essen”.

yèg kudıkı “üst alt, yukarı - aşağı; kıdem”.

yèg küçlüg “mükemmel ve güçlü / vorzüglich und kräftig”.

yèg sogançig “mükemmel; harika / 勝妙 *sheng miao*”.

yèg tözün “en iyi, üstün ve kutsal / besten und edlen”.

yæg üstünki edgülüg “çok iyi ve sağlıklı / allerbeste(-r, -s) und heilsame(-r, -s)”.

yègedtür- adrot- “hinausgehen lassen, besser machen, loben; 逸 *yi*”.

yèl [kı]ragu “rüzgar ve kırağı, yel ve kırağı”

yemiş aş “yiyecek, yemek”.

yémril- sokul- “dövülmek, ezilmek”.

yènik yumşak “hafif ve yumuşak / leicht und weich”.

yènikle- uçuzla- “hafife almak; küçük görmek, aşağılamak / 輕侮 *qing wu*”.

yèniklemek uçuzlamak “hafife alma; hakir görme”.

yèr- ayıgla- “hakaret etmek, aşağılamak / beleidigen, schmähen”.

yèr- yalk- → **èr-**

yèr- yarsı- “aşağılamak, kötülemek / schmähen, abgestoßen sein”.

yèrçi tegürtçi “refakatçi ve rehber / Eskorte und Begleiter”.

yèrçile- uduz- “yol göstermek, yönlendirmek, kılavuzluk etmek”.

yèriñü- sevin- “duygulanmak ve sevinmek / gerührt sein und sich freuen”.

yèviş basut “yardım, destek / Unterstützung”.

yétiz uzun “geniş ve uzun / breit und lange (...)”.

yıd tan “güzel koku / Duft”.

yıg- tèt- “toplamak, derlemek, yığmak, bir araya getirmek / 積集 *ji ji*”.

yıg- tuşgur- “bir araya getirmek; toplamak”.

yıgdur- çuglat- “yığıdırmak / zusammenhäufen lassen”.

yıgınça yarağınça “yaraşır bir biçimde; uygun; münasip / 任對 *ren du*”.

yıglaş- sıgtaş- “ağlaşmak / gemeinsam wehklagen”.

yıglat- sıglat- “ağlatmak, feryat ettirmek / weinen lassen, wehklagen lassen”.

yıkılın- kel- “düşmek / 沒來 *mei lai*”.

yıl ay kün “yıl, ay ve gün”.

yık yarma “sütun ve mağara / Spalte und Höhle”.

yilik kan “ilik ve kan / Mark und Blut”.

yinçül- üstel- “artmak, çoğalmak / zunehmen”.

yip ışığ “ip ve halat / Faden und Schnur”.

yitil- alkın- “yok olmak, kaybolmak”.

yitil- buzul- “yok olmak ve bozulmak”.

yitlin- yokad- “kaybolmak, yitmek / degenerieren”.

yogun èrig (?) “kalın, iri, kaba / grob”.

yogun yinçe “kalın ve ince”.

yokaru örü “yukarı, yukarıda”.

yoksuz bıradı “gereksiz; faydasız; anlamsız / 唐捐 *tang juan*”.

yomdar- tüg- “bir araya getirmek; toplamak; özetlemek / 總結 *zong jie*”.

yori- bar- “yürümek, varmak / gehen, wandeln”.

yori- tepre- “yürümek, hareket etmek / wandeln und (sich) bewegen”.

yorık maııg “yürüme, yürüyüş”.

yorımak tepremek “yürüme, hareket etme”.

yorit- tavrat- “yürütmek, kımıldatmak, hareket ettirmek”.

yuka sedirek “ince / dünn und fein”.

yumkı barça “toplucu, bütün, hepsi / insgesamt”.

yunmak arıtmak “temizlenme, yıkanma / Sich-Waschen”.

yüglüg kanatlıg “tüylü ve kanatlı / mit Federn und mit Flügeln, gefiedert und geflügelt”.

yügür- ak- “(su) hızlı akmak / schnell fließen (Wasser)”.

yüklüg kanatlıg → yüglüg kanatlıg

yükün- alka- “saymak ve övmek, hürmet etmek ve methetmek”.

yükün- ög- “methetmek, övmek”.

yüküntür- eñitdür- “secde ettirmek / zur Verbeugung veranlassen”.

yülüg utru “karşı / gegenüber”.

yürüñ kara “ak ve kara, siyah ve beyaz”.

yüüz yüzegü “yüz ve dış organlar / Glieder”.

Sonuç: Saadet Çağatay ile başlayan Eski Uygurcadaki İkilemeler çalışmaları son 20 yılda hız kazanmış, ikileme sayısı bugün neredeyse 3000’e yaklaşmıştır (öncü çalışma olarak bak. Çağatay 1994). Yukarıdaki listeye ve bir önceki çalışmama yine 500’e yakın eklemem olacaktır. Bu eklere, elimdeki malzemeyi işlemeyi tamamladıktan sonra, şu an sürmekte olan bir çalışmamda yer verebileceğim.

Kaynaklar:*

Clauson, Sir Gerard, 1972: *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford.

Çağatay, Saadet, 1944: “Uygurcada Hendiadyoinler”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yıllık Çalışmalar Dergisi*, sayı: 1, 1940-1941: 97-144 (*Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, Ankara 1978, s. 29-66’da tekrar yayımlanmıştır.)

Erdal, Marcel, 1991: *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon*, I-II, Wiesbaden.

Nadelyayev, V. M. - D. M. Nasilov - E. R. Tenişev - A. M. Şçerbak, 1969: *Drevnetyurkskiy slovar*, Leningrad. [= DTS]

Ölmez, Mehmet, 2017: “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, Sayı: 63, 2017, Haziran: 243-311.

—, [2022]: *Eski Türkçenin Kısa Sözlüğü*. Baskıda.

- , Gönül Aris, 2019: “Eski Uygurca Ölüler Kitabı’ndaki İkilemeler Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, Sayı: 67, 2019, Haziran: 39-64.
- , Simge Sevim, 2019: “Kşanti Kılğuluk Nom Bitig’e Özgü İkilemeler”, *Türkiyat Mecmuası*, 29,2 (2019): 499-524.
- , Zeynep Pınar Can, 2020: “Eski Uygurca Abhidharma Metinlerindeki İkilemeler”, *International Journal of Old Uyghur Studies*, 2-2 (2020): 211-238.
- Özertural, Zekine, Klaus Röhrborn (Mitarb.) 2020: *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Bd. 1: Verben, Teil 2: edäd- – iztä-*.
- Röhrborn, Klaus, 2010: *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. Bd. 1: Verben. Teil 1: ab- – äzüglä-*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- , 2015: *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. Bd. 2: Nomina – Pronomina – Partikeln. Teil 1: a – asvık*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- , 2017: *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. Bd. 2: Nomina – Pronomina – Partikeln. Teil 2: aš – äzüük*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Wilkins, Jens, 2021a: *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien, III. Fremdelemente, Band 1: eč – bodis(a)v(a)tv*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- , 2021b: *Handwörterbuch des Altuigurischen. Altuigurisch – Deutsch – Türkisch / Eski Uygurcanın El Sözlüğü*. Eski Uygurca – Almanca – Türkçe, Universitätsverlag Göttingen.

*Burada yer verilmeyen ikilemeler ve konuyla ilgili kaynaklar için Röhrborn 2010-2017 ile Ölmez 2017’ye bakınız

Web Kaynakları

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/457469> (ulaşım tarihi: 30.06.2022; basılı şekli için: Ölmez, Mehmet, 2017)